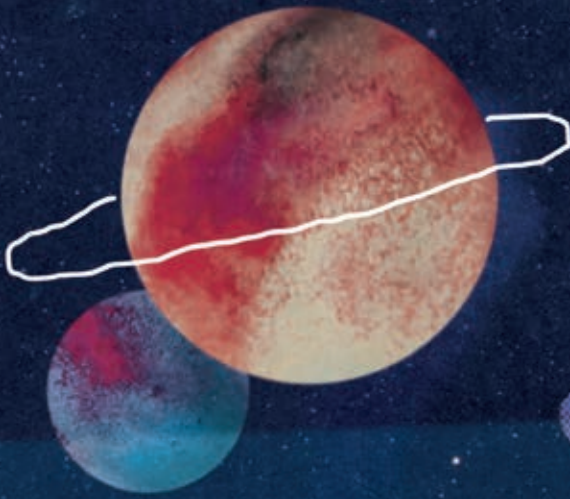

Cimbora

2023.
november

Új folytatásos!

Horváth Benji

Damian és a csillagok tánca

Az első rész a 4. oldalon indul!

16. Cimborá Kaláka Műhely

V–VIII. osztályos diákoknak

A 2024 márciusáig zajló megmérettetés nyertesei részt vehetnek a nagy nyári találkozón, az ötnapos közös játékon és műhelymunkán a lap szerkesztőivel, szerzőivel és a sepsiszentgyörgyi FöldSzint kreatív csapatával. A képzőművészeti és az irodalmi műhelybe összesen 20–25 pályázó nyerhet meghívást. Feltétel, hogy V–VIII. osztályos legyél!

KÖZELÍTŐ / Képzőművészeti pályázati felhívás

Készítsetek egy vázlatot, amely lehet rajz, festmény, fotó, makett stb., és amelyben a KÖZELSÉG témára reflektáltok. Ez a távolság ellenpárja, és azt is feltételezi, hogy valami olyasmit vizsgáltok alaposan, részletekbe merülve, ami titeket nagyon-nagyon foglalkoztat. Így az igaz lesz, valódi, nem mellébeszélés. Ebből csak jó sült ki! Ha a szakmai zsűrinek tetszik az elindított gondolat, amelyet felvázoltatok, a témát megbeszélhetitek velünk, kibontathatók, kidolgozhatjátok a nyári ötnapos Cimborá-műhelyben!

Az elképzeltéteket bemutató dokumentumot, fotót csatolmányban küldjétek el 2024. március 1-jéig a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahova jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Közelítő.

A FöldSzint csapata: Ilyés Réka, Fekete Zsolt, Simon László, Vetró-Bodoni Barnabás

DIÁKOK ÉS
TANÁROK
FIGYELMÉBE

Irodalmi alkotói pályázat

Verset, mesét, történeteket írsz, és szeretnéd megmutatni azokat másoknak is?

Küldd el irodalmi próbálkozásaidat nekünk!

A pályamunkákat csatolmányban várjuk 2024. március 1-jéig a cimborapalyazat@gmail.com címre. Az e-mailben tüntessétek fel a neveteket, az iskolát, ahova jártok, és hogy hányadik osztályosok vagytok, valamint egy felnőtt (szülő, tanár) nevét, telefonszámát. A Tárgy rovatba írjátok oda: Irodalmi alkotói pályázat.

A határidőig folyamatosan várjuk alkotásaitokat, a legjobbak megjelennek folyóiratunk *Ti írtatok* rovatában, és szerzőjük meghívást nyer az ötnapos nyári nagy találkozásra, a 16. Cimborá Kaláka Műhelybe. A beérkezett pályamunkákat a Cimborá szerkesztői, *Lövetei Lázár László, Mátyás Noémi és Szonda Szabolcs* értékelik.

A januári Cimborában a csapatverseny felhívását is közzétesszük. A Cimborá Kaláka Pályázatra olyan négytagú csapatok jelentkezését várjuk majd, akik kétfordulós online versenyen vesznek részt, hogy csapatuk eljuthasson a nyári Cimborá Műhelybe. A kreatív olvasóverseny feladványai a Cimborá idei évfolyamához kötődnek majd. Feltételek: mind a négy csapattag V–VIII. osztályos legyen, illetve lány és fiú is szerepeljen a csapatban. A jelentkezéshez szükséges lesz továbbá egy felnőtt (szülő, tanár) neve és telefonszáma is.

Cimborá

kíváncsi diákok lapja

2023. november, XXXIV. évfolyam

Szórakoztató irodalmi, kulturális folyóirat
10–15 éves diákoknak
ISSN 1222-1910

A Cimborá árát a Kovászna Megyei Művelődési Központ
bankszámlájára várjuk:

Cont IBAN: RO38TREZ25621G331600XXX
CIF: 4404389

Trezoreria Municipiului Sfântu Gheorghe

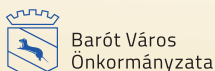
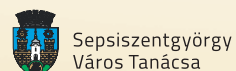
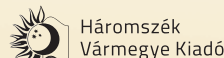
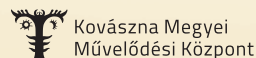
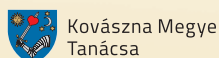
Főszerkesztő: Farkas Kinga
Munkatársak: Csillag István, Jakab Villő Hanga, Kónya Éva,
Köllő Zsolt, Kusztos Anna (honlap), Lovétei Lázár László, Mátyás Noémi,
Nádasdi Csilla Emese, Szonda Szabolcs, Szócs Imre,
Szócs Domokos, Vetró-Bodoni Barnabás, Zayzon Ágnes

A borítón Búzasi Gyopár illusztrációja
Borítóterv, könyvtipográfia és nyomdai előkészítés: Csillag István
Kiadja a Háromszék Vármegye Kiadó • Kovászna Megyei Művelődési Központ
Fenntartó: Kovászna Megye Tanácsa, Kovászna Megyei Művelődési Központ
Készült a sepsiszentgyörgyi T3 Kiadó nyomdájában

Cimborá-szerkesztőség: Szabadság tér 2. szám,
520055 Sepsiszentgyörgy, Kovászna megye, Románia
E-mail: cimboramail@gmail.com / Web: www.cimboraneet.ro

FENNTARTÓK

TÁMOGATÓK

Tartalom

Cimbirodalom • Kamaszoké

Új folytatásos!

Horváth Benji: Damian és a csillagok tánca (1.) 4. oldal

Réjean Ducharme: Lenyel a világ – második részlet (Szócs Imre fordítása) 9. oldal

Csak 1 vers / Lovétei Lázár László rovata

Király László: Álmodott vers 11. oldal

Cimbirodalom

Kiss Ottó gyerekhangjai 12. oldal

Csillagszedő Máriaó (részletek) 13. oldal

Ég Bolt (részletek) 14. oldal

Cimbirodalom

Szócs Imre: Fehér történet – 6. Házfoglalás 15. oldal

Szín-tér / Vetró-Bodoni Barnabás rovata

Csurgass csakifestményt!

Pollock, Namuth, Muniz a színtéren 16. oldal

Barangoló / Kónya Éva rovata

Parfümreklámok a szecesszió korától napjainkig 18. oldal

„Száll az illattár” – parfümök az ókortól napjainkig 19. oldal

Kamasz(Ok) / Nádasdi Csilla Emese rovata

Érzelm hullámvasút – pixelről pixelre 23. oldal

Cimbi olvasólámpája / Mátyás Noémi rovata

Történetek kortalan fiatalokról

Tízíg aludni ■ 25 kortárs és kortalan novella 24. oldal

Ezentúl lesz banán ■ Novellák a rendszerváltásról 26. oldal

Pad alatt

Levél Cimbitől 28. oldal

Rejtvényvilág / Szócs Domokos rovata

Szókereső: 85 éve született Takács Zsuzsa 29. oldal

Izgalmas olvasmányok a hálóban ■ Takács Zsuzsa versei 30. oldal

Cimbi képtára / Kónya Éva rovata

Illatszerek festményeken 31. oldal

Új folytatásos!

HORVÁTH BENJI

Költő, műfordító, szerkesztő, slammer, énekes, 1988-ban született Marosvásárhelyen. Ötödik verseskötete, az *Emlékmű a jövőnek* 2022-ben jelent meg a budapesti Jelenkor Kiadónál.

Orbán Eszter fotója

Damian és a csillagok tánca (1.)

A madarak éneke

„Bolygónk és otthonunk, Serenitas egyik legrégebbi kolóniája az emberiségnek, és a legelső a régi kolóniák közül, amely kivívta függetlenségét. Mielőtt felszabadítóink a Serenitas nevet adták neki, bolygónk egy űrteleszkóp nevét viselte, amelyet őseink a Földről küldtek fel, és amely először megfigyelte ezt a világot. Mi volt a neve ennek az űrteleszkópnak? Kattints a helyes válaszra.

- James Webb
- Nostradamus
- Kepler
- Diana hercegnő

Damian türelmetlenül kattintott. Egy kicsit idegesítették a könnyű kérdések, általában tudta a helyes válaszokat, de nem is érdekelte annyira a vizsga, ahogy már az sem érdekelte, hogy sikerül-e befejeznie ezt az évet vagy sem. Az utóbbi hónapokban valami furcsa kiábrándultság vett erőt rajta, ami egyre csak erősödött, mintha minden egy burok mögül nézne rá, ő pedig tette a dolgát, de mintha nem is ő volna már, csak egy gép, amelynek minden tettét előre meghatározott automatizmusok uralják. A vizsgafülkében erős fülledtség volt, az rátett még egy lapáttal. Alig várta már, hogy a végére jusson és leléphessen innen.

Két napja múlt tizenhat éves, és ha mást nem, annyit már biztosan tudott, hogy ugyanolyan szar dolog tizenhat évesnek lenni, mint tizenötnek. Igaz, most már több dologhoz volt legális hozzáférése, például már vállalhatott munkát, illetve szigorú feltételek (engedélyek, nyilatkozatok, sok kusza papírozás) mellett el is költözhetett otthonról. Mindez most nem érdekelte.

– Meglátod, egy nap még polgármester lesz itt belőled. Az én kis csodabogaram. Apád büszke lenne rád – mondta

édesanyja, amikor felköszöntötte születésnapján, hogy kínosan megöleljék egymást, aztán rohanjon is tovább. Anyja volt a városi tanács regnáló elnöke, már a második ciklusban szolgált, két éve újraszavazták. Számára semmi más nem létezett, csak a hivatása. A város mindenekfelett. Persze, ha büszke lenne rám, akkor nem szívódott volna fel egy nyomorult, vak hang nélkül négy évvel ezelőtt. Az öregnek eszébe se jutok. Biztos nagyon jól elvan valahol. Ahol nem kell senkinek megfelelni – morogta magában, ahogy anyja légvonalban távolodó taxiját nézte a teraszról.

A vizsgafülkéktől hosszú folyosó vezetett a Történelmi és Csillagászati Tudományok Iskolájának fő teréhez, ahol a könyvtár, a régészeti múzeum és a csillagvizsgáló zárta be a háromszögű placcot. A Serenitas körül geoszinkronban keringő, hatalmas műholdiskola leginkább egy nagy űrkerékhez hasonlított. A folyamatos, egyenletes forgásából adódó centrifugális erőnek köszönhetően a szélső gyűrű belsejében (a kerék feljében) fenntartotta az állandó, normál gravitációs viszonyokat, középen viszont csökkent a mesterséges gravitációs erő, ezért csak lebegve, hosszú korlátokba kapaszkodva lehetett közlekedni. A szélső gyűrűben vizsgafülkék, tantermek, sporttermek, uszodák, bentlakások, konyha, kávézó és irodák helyezkedtek el, ezeket a folyosók (a kerék küllői) kötötték össze a központi épületkomplexummal és benne a fő térrel (kerékagy).

A három épület között, az egyenlő oldalú háromszög átlátszó tetőburka alatt lebegett a város, Novoquia címere, rajta a mancsában levendulacsokrot tartó, szkafandersisakos oroszlán. A címer fölött a város és az iskola neve, alatta az iskola jelmondata: „Múltból jövőbe nézünk, jövőből múltba, de semmit nem látunk a tudomány nélkül.”

Semmit sem látunk a nagy jelmondatainktól, gondolta Damian, miközben ellebegett a placc közepén álló liftekhez. Zúgott a feje. A lift a fő tér alatt elhelyezkedő Helyi Érdekű Űrállomáshoz vitte, ahonnan tízpercenként indultak úrbuszok a novoquiai Központi Állomáshoz. Tíz perc, aztán negyvenöt perc, amíg leérünk Serenitasra, tizenöt perc a Központi Állomáson, amíg átvégődünk a tömegben, négy-öt perc, amíg várni kell a buszra, még negyven, amíg a külvárosba ér, húsz perc gyalog a buszmegállótól Dolores néni házáig, az 135 perc, bő két rohadék óra, számolt idegesen fejben.

Semmi kedve nem volt hazamenni a fullasztó városközpontba. Ez volt az utolsó vizsganap az évben, anyja pedig még bő három napig biztosan nem lesz otthon, mivel ismét diplomáciai küldetés érkezett a két legközelebbi bolygóról, Rumiáról és Azarról, illetve Rumia gázóriás testvérbolygójának holdjáról, a Salomérről. Valamiféle új konföderációs egyezmény létrehozásán fáradoznak, ez már a harmadik alkalom volt az elmúlt fél évben, hogy újakezdték a tárgyalást.

– Salomé kicsi, erőforrásai minimálisak, egyet kivéve, ami számunkra is becses, a kékcirkónium. Kékcirkónium borítja minden egyes csillagközi hajónkat. Ez a fém kétszázmillió évet is elbír. Salomé diplomatái végtelenül kedvesek, káprázatosan szépek, idegesítően karizmatikusak és iszonyú körmonfontak, manipulatívok. Keveset akarnak adni, ám annál többet követelnek maguknak. Nagyon nehéz vitába szállni velük. Igazi ördögök – magyarázta anyja kimerülten egy öt napig tartó tárgyalás után.

Dolores néni anyja ikertestvére volt, akivel szinte semmiben nem hasonlítottak egymásra. A város szélén lakott, a vadon peremén, ahol a nikémadarak énekeltek, és egyáltalán nem érdekelte a diplomácia és a politika. Mindent

tudott a csillagközi hajókról és a seftelésről. Volt egy kis úrhajó-kereskedelme, amelyhez tartozott egy műhely és egy alkatrészszület is, de feketén meg lehetett találni nála mindent, a kékcirkóniumból készült, saloméi kis házvédő totemektől a több száz éves, gyönyörűen kifaragott aranyzsályapipákig. A legjobb barátai „kétes múltú, mindenféle gyanús ügyletekben tobzódó” kereskedők és fejdázások voltak, ahogy anyja fogalmazott. Persze, Damian számára ettől csak még izgalmasabbá vált Dolores néni és az ő világa, ami anyjának csöppet se volt ínyére, de nem tilthatta el a gyermeket a nagynénjétől, „ha már az apja olyan csúful magára hagyta”.

– Anyád kezében tartja a várost, én az egész világot – mondogatta huncut mosollyal a nagynénje. Az ikrek csak nagyon ritkán, kétévente

A Tejút, mint egy végtelen, fényes, fehér fátyol az éjszakai erdő mélyén, némán körbeölelte a mindenséget. Damian feltette az okos szemüveget és elmerült a galaxis világában.

Ha a szemüveggel ráfókuszált egy csillagra, akkor a lencsén megjelentek a csillag adatai. Azarra az égbolt egyik legfényesebb csillaga, az azariak napja. Három lakott bolygója van, amelyek közül Azar a legnagyobb. A másik két bolygó, Zarathustra és Arbora az azari föderációhoz tartozik. Azar népessége 12 milliárd fölötti. Zarathustra: 3 milliárd. Arbora: 900 millió.

Nunu, Dolores néni egyik barátja és kollégája arborai volt. Damian imádta a történeteit. Egyszer mindenképpen el akart jutni Arborába, ahol az emberek az Erdő Szelleméhez imádkoznak és beszélnek a madarak nyelvén.

Kicsit arrébb a káprázatos fátyol egy másik fényesebb csillaga, a Nuovo Rumia. Egyetlen lakott bolygója volt, Rumia, népessége 15 milliárd fölötti. A csillagtól számolva a harmadik. A hatodik bolygója egy gázóriás, Rasputin. Három hold kering a Rasputin körül: Anastasia, Selené és Salomé, amelyet sokan úgy emlegetnek, hogy a „Rasputin drágaköve”. Salomé népessége 2 milliárd,

egyszer-kétszer keresték fel egymást, és olyankor szégyentelenül megrészegettek és szenvedélyesen összevesztek. Ezek a találkák mindig legalább két napig tartottak, és a végén sokszor zokogva, egymás nyakába borulva aludtak el. Damian tudta, hogy bár elfojtott, furcsa módon, hosszú évek és közös történetek nehéz terheitől, sebeitől és titkaitól megviselten, nagyon szerették egymást. Ennek ritka találkáikon kívül semmilyen jelét nem mutatta egyikük sem. Megfejtetlen rejtély volt Damian számára édesanyja, Mercedes és Dolores néni viszonya.

Kinyílt az úrszusz ajtaja, és kitódult rajta a tömeg. Damian nem akart ismerősökbe botlani, a földet nézte, amíg kiürült a busz, majd gyorsan besurrant és leült egy ablak mellé.

népe felszín alatti, mesterséges oxigénnel tömött városokban élt.

És kicsivel Nuovo Rumia fölött egy alig látható pontocska: Sol, az emberiség első csillaga. Egyetlen lakott bolygója a Föld, népessége 3 milliárd. Valamikor, az idők kezdetén onnan indultunk el mindannyian – mondta egyszer az apja, akinek a hangjára Damian jobban emlékezett, mint az arcára.

*

Dolores néni magára csapta pilótakabátját, kilépett a hátsó udvarra és az eget kémlelte.

Serenitas két holdja, a Philemon és a Baucis vöröses színben izzott a késő délutánban. Dolores néni köpött egyet a földre és újra felemelte a tekintetét. Először csak kicsi pontocskákat látott, aztán, ahogy azok egyre fényesebbek lettek, mögöttük a holdak fokozatosan kezdtek elsötétülni.

– Nunu! – üvöltötte.

Nunu előjött a műhelyből, kezeit törölgetve egy ronggyal.

– Mi van, Dolli? Elgurult a gyógyszer? – kérdezte, de látva Dolores halálosan komoly arcát, ő is felnézett az égre. Azonnal megértette. – Megyek és beindítom a hajót.

Dolores néni berohant a házba, az asztalon hagyott telefon már csörgött. Mercedes hívta, az ikertestvére, a városi tanács elnöke.

– Dolli! Nincs itthon Damian. A vizsgája már két órája lejárt. Biztosan hozzád tart éppen. Vidd innen, minél messzebbre.

– Mi történt, Mirri?

– Elárultak. Alkut kötött Rumia és Salomé. Nem tudtunk megegyezni, elfajult a dolog. Azt hiszem, eleve erre játszottak rá. Hogy kitörjön a háború.

– Tudod, mit kell tenned.

– Tudom. Vigyázz Damianra.

– Jobban, mint az életemre – mondta Dolores néni és kinyomta. Mindig fel volt készülve erre a napra. Lement a pincébe és félrehúzott egy szerszamos szekrényt. Benyomott egy követ, és kinyílt egy ajtó a falban. Végigment egy folyosón és egy kékcirkóniumból készült ajtóhoz lépett. Megnyomott egy gombot az ajtó mellett, és a gomb fölött megjelent egy érintőképernyő, rajta számok, betűk és írásjelek. Bepötyögött egy tizenkét jelből álló kódot. Az ajtón kigyúlt egy zöld fény. Bepötyögött egy újabb tizenkét jeles kódot. Újabb zöld fény gyúlt. Miután a harmadik kódot is beütötte, és kigyúlt a harmadik zöld fény is, az ajtó halkán kinyílt. Belépett a hatalmas raktárhelyiségbe, kigyulladtak a falakba és a plafonba helyezett égők, és megszólalt egy kellemes, mély hang:

– Miben segíthetek, Dolores?

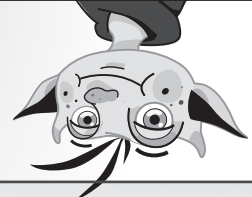
– Baj van, Totó. A Nikének fel kell szállnia.

Ahogy ezt kimondta, Totó, a mesterséges intelligencia azonnal tette a dolgát. Aktiválta a szemközti falnál hibernáló négy munkásrobotot. Azok azonnal dolgozni kezdtek: sorra kivitték a bal oldali falnál sorakozó ládákat, szám szerint tizenháromat, aztán a jobb oldali falnál elhelyezett három nagyobb ládát is.

Ahogy kilépett a hátsó udvarra, a nagy sietségben szinte feldöntötte az unokaöccsét, aki bámulta a sürgő-forgó robotokat.

– Mi történik, Dolores néni? – kérdezte csodálkozva Damian.

Dolores néni összeszedte magát és rámosolygott.

– Megyünk egyet kirándulni, fiam. Jössz velünk. De sietnünk kell, hogy visszaérjünk, mielőtt anyád ránk küldi a novoquiai rendőrséget – kacintott egyet.

Damian előtt mégsem tudta leplezni aggodalmát és idegességét. A fiú még sosem látta így a nagynénjét.

– Nem vagyok kisgyerek, Dolores néni. Ne hazudj nekem. Hova megyünk?

– Jó. Ígérem, elmondok mindent, csak induljunk el.

– És anya?

– Anyád miatt ne aggódj, tudja ő is, mit kell tennie. Az imént beszéltem vele, tudja, hogy velem jössz.

A műhely mögött hatalmas hajóparkoló nyílt, amely az erdő széléig húzódott. Kisebb-nagyobb űrhajók sorakoztak a parkolóban, az egészen régi, bolygóközi és csillagközi modellektől az újabb, kétéltű hajókig. Ezek kisebb csillagközi utakat is megbírtak, de elsősorban bolygóközi utakra tervezték őket.

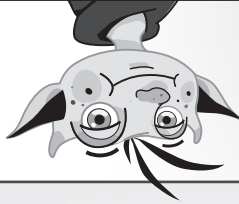
– Azok kicsodák? – kérdezte Damian, és felmutatott az égre. Sok száz fény égett a keleti égbolton, és mintha fokozatosan egyre nagyobbra nőnének.

Abban a pillanatban felhangzott a nikémadarak éneke.

*

„A nikémadár Serenitas gazdag faunájának egyik legkülönlegesebb példánya. A kutatók sokszor több ezer fényévnnyi utat is megtesznek, hogy élőben hallhassák gyönyörű énekét, amely napnyugtakor csendül fel. Feje aprócska, két kitért szárnya pedig olykor a két métert is eléri. Az ivarérett nikémadarak hossza rendszerint másfél méter. Kék, zöld és sárga színek dominálják leginkább a tollazatát, de előfordul a vörös niké is. A hímek tollazatánál gyakoribbak a sötétebb árnyalatok. A régi babona szerint a vörös niké balszerencsét jelent, a citromsárga pedig szerencsét. A legenda szerint a nagy szabadságharcos, Gertrúd Hové nevezte el ezt a madarat nikének, amikor Serenitas kivívta függetlenségét. Régebbi nevük ismeretlen. A *Niké* a földi, görög mitológiában a győzelem istennőjének neve. Serenitas

himnuszát a nikémadár három szólama alapján komponálta a költő és zeneszerző Malabor Messina” – apja hangja, ahogy a természeti és történeti szócikkeket olvasta neki gyerekkorában, esténként, miután lefeküdt. Mindig ez ugrott be neki, valahányszor énekelni hallotta ezeket a madarakat.

Mint egy túlvilági kórus, zengett, csengett, búgott a madárének. Közben az alkonyatot kivilágították a rohamosan közeledő fények.

Odaértek egy ütött-kopott, régi hajóhoz, a nagyobbak közül. Lehetett vagy harminc méter a hossza, magassága húsz, szélessége tizenöt. Az egyik oldalára valaki, valamikor nagyon régen hosszúkás, vörös betűket mázolt: *NIKÉ*. Alatta kisebb, kopott, fekete betűk: *CIRKOSTELLAR 3042* – egy csaknem százéves modell. A robotok már bepakoltak mindent, a felszállólétra tetején, a hajó ajtajában ott üldögélt Nunu, és aranyzsálya füstjét eregette egy művesen kifaragott pipából, mintha az égvilágon semmi meg nem érintené.

– Damian! – kiáltott fel. – Hát te mit keresel itt? Jössz velünk?

De mielőtt Damian megszólalhatott volna, Dolores néni rá-üvöltött Nunura.

– Mi van, Nunu, pipáztatunk, hogy csapna beléd a villám! Segíts inkább a gyerekekkel, te lusta dög.

– Jól van, főnök – nevetett –, de vigyázz, kit hívsz gyerekeknek, mert ez a kis tolvaj még elviszi a szuperhajódat a segged alól... – és Damianra kacsintott.

Miféle szuperhajó? Lehet, hogy csak ironizált – agyalt magában Damian, miközben felmászott a hajóra. De jobban lefoglalta, hogy kezdte sejteni, mik azok az egyre növekvő fények az égbolton.

Miközben emelkedtek, látni lehetett, hogy nem csak az ő hajójuk hagyja el a várost. Tucatjával emelkedtek fel az úrhajók.

– Mi lett az elhárítórendszerrel? – kérdezte Nunu.

– Szabotálták. Salomé. És Rumia. Mirri árulásról beszélt – mondta komoran Dolores néni.

Damiannak zúgni kezdett a feje. A növekvő fényekre mutatott, és kimondta szörnyű sejtését:

– Ostromdrónok. Megtámadták Serenitast?

Nunu és Dolores néni egymásra néztek, aztán mindketten szó nélkül bólintottak.

– Anya...

– Anyád fel volt erre készülve. Nem fog baja esni. Biztonságos helyen van. Hagytam neki egy csillagközi cirkálót egy titkos helyen. Két hét múlva találkozunk vele a meteorövezetben. Fel voltunk erre készülve, Damian.

Hirtelen megrázta valami a hajót. Ahogy lenéztek a távolodó városra, látták, hogy az ostrom megkezdődött. Sorra csapódtak be a drónlövédékek. Egyesek röptükben robbantak fel, azokat sikerült lenről kilőni. Aztán megjelent két csillagközi vadászhajó. Salomé és Rumia címere díszítette az oldalukat. Sorra kezdtek kilőni a felszálló, városból menekülő hajókat. Egyikük célba vette a Nikét. Nunu elvigyorodott.

– Szeretnétek ti azt, rohadékok! – kiáltotta.

– Védőpajzs-aktiválás! Damian, biztonsági övet bekapcsolni!

– Védőpajzs aktív – hangzott fel Totó, a mesterséges intelligencia hangja. A vadászhajó lövedéke felrobbant a Niké láthatatlan védőpajzsán.

– Na és most mutassuk meg, mit tud ez a régi tragacs! – mondta Dolores néni. – Totó! Tizedfénysebesség, légkörhatár!

A Niké pörögni kezdett, majd 0,1-es fénysebességre váltott és eltűnt a vadászhajók látóköréből. Damian erős nyomást érzett pár pillanatig, aztán visszatértek a normál viszonyok. Amikor a hajó lelassult a légkör felső határainál, Dolores néni és Nunu vigyorogva pacsiztak. Damian csodálkozott. Jól tudta, hogy a régi Cirkostellar úrhajómodellek nem voltak képesek meghaladni a 0,01-es fénysebességet. Nunu látta a zavarát, és rámosolygott:

– A te Dolli nénid az évek alatt titokban felpreparálta ezt az ősi szépséget. Több lé van ebben, mint egy vadiúj, csillagközi Astra 700-as modellben. Egy igazi kis csoda ez a Niké.

Miközben elhagyták a légkört, Damian me-reven nézett le a füstölgő, lassan pici-pici ponttá zsugorodó Novoquiára, a városára, ahol felnőtt. Tudta, hogy ha egyszer viszontlátja is, már nem fog hasonlítani arra a világra, amelyet ismert, amelyet egyszerre szeretett és gyűlölt, és ahol tizenhat évét leélte. Nem merete bevallani magának sem, de mintha megkönnyebbülést érzett volna.

– Hová megyünk?

– Tudok egy jó helyet, ahol megbújhatunk egy darabig – mondta Nunu és kacsintott.

(folytatjuk)

RÉJEAN DUCHARME

Lenyel a világ

(Avalée des avalés, Gallimard, 1966)
– második részlet –

Réjean Ducharme kanadai francia író. 1941-ben született Kanada francia többségű tartományában, Québecben. 24 éves, amikor megjelenik az első regénye *Avalée des avalés* címmel a rangos franciaországi Gallimard Kiadónál.

„Minden lenyel... Lenyel a túl széles folyó, a túl magas ég, a túl törékeny virágok, anyám túl szép arca.” Ezekkel a sorokkal indít a hosszú, furcsa monológ, amelyből egy különös, lázadó kislány története bontakozik ki. Egy lányé, aki mintha Harisnyás Pippi és a *Rozsban a fogó* Holden Caulfieldjének a tulajdonságait egyesítené magában. Szóval igazi bomba – vagy inkább tűzijáték. Bérénice Einberg alakját Kanadában sokan ismerik, hiszen a könyv hatalmas sikert aratott, ma már a modern kanadai francia nyelvű irodalom klasszikusaként hivatkoznak rá, az iskolai tananyagba is bekerült. Bérénice családja egy tökéletesen szimmetrikus világ, két szülő, két gyerek, egy fiú és egy lány... Ám olyan indulatok, lüktetnek ebben a kis világban, gyűlölettől a szeretetig,

A baleset

A szilfa az én hajóm. Amikor már nem tudok mit tenni, hajóra szállok. Egy sárga lobogót csomóztam az árbócra. A horgonyom rozsdás konzervdoboz egy zsinóron. Felvonni a kontinentst, kifeszíteni a láthatárt, indulunk! A hajó orrát a mieinknél sziklásabb, vulkanikusabb partok felé irányítom. A legmagasabb ágon ülök, hogy lássam, ha a ködből zátonyok kandikálnak ki.

A lábam egyszer csak megcsúszik, elveszítem az egyensúlyom. Süllyedek. Esés közben arcom egy kőbe verem, elájulok, és meg sem állok az óceán sötét, néma fenekéig. Vízbe fúltam. A szil céltalanul sodródik félig vízbe merülve.

Egy kórházi ágyon ébredek. Amikor magamhoz térek, a számban érzem, hogy valami hiányzik. Nem véletlenül. Négy első fogam tört ki. Nem tudom megállni, hogy a nyelvem a fogak helyén tátongó üregbe dugjam. Einbergné ül mellettem az ágyon. Igyekszik megnyugtatni: visszaőnek majd a fogaid! Az ilyen korú kislányoknak még visszaő minden, meggyógyul minden. Kilencéves vagyok, Christian tizenegy.

mintha nem is emberekről, hanem mitológiai lényekről lenne szó benne. Bérénice fekete bárány, az örök lázadó, a mindent megkérdőjelező nyugtalan szellem. Aki nemcsak kételkedik a világban, a rendben, amelybe beleszületett, hanem újat is alkot a korlátlan képzelet, a nyelv, a mesélés által.

Most a magyar olvasók is megismerhetik közelebbről ezt a regényt, hiszen októbertől részleteket közlünk belőle.

Einberg és Einbergné öregek, mint a horgonyom. Ők a lejtőn állnak, a domb túloldalán.

Einberg gazdag és fontos személy. Amikor a zsinagóga lépcsőin megjelenünk, az emberek elénk szaladnak, körénk sereglenek. Mindenki tudja, hogy leestem a fáról, hogy kórházban voltam, hogy kitörtek a fogaim. Hajbókolnak Einbergnek, majd rám vetik magukat, büszkén, hogy mondhatnak valamit, büszkén, hogy együtt tudnak érezni az apró szerencsétlenséget szenvedett kislányokkal. Nyisd ki a szádat! Hadd lássuk azokat a szegény fogakat! Mindenki a fogaimra kíváncsi. Kinyitatták a számat, és eltűzöttan együttérző tekintettel bámulnak bele. Istenem! Mekkora baj! Szegény gyermek! Mennyire fájhatott! El kell mesélnem nekik az egészet az elejétől a végéig. Nem mondom el mindent. Elmondom, hogy leestem a fáról, hogy elvesztettem az eszméletem, hogy

kórházba vittek, hogy kiköptem négy fogamat úgy, hogy észre sem vettem.

Constance Chlore-t nem látom sehol. A testvéreit látom, de semmi kedvem szóba állni velük. Nem szeretnek engem. Nem tudom, miért. Mindig gyilkos tekinteteket lövellnek felém.

– Jó napot, kis apacs harcosom – köszönt Schneider rabbi, majd megragad a hónom alatt és a térdére ültet. Ő vezeti a kórust. Mi énekelünk. Ő hadonászik a kezével. Azt mondja, a taktust veri. A nagy semmit veri, ha akarjátok tudni. Elég szép ember. Jön, hogy nézzem. Nagy tehénszemei ragyogóan feketék, elevenek, mint a szellő. Az orrommal babrál, kijövök a béketúrésből, dühbe gurulok, elsötétedik előttem minden. Megfeledkezem róla, hogy szép és mindig nevet. Már csak egy kellemetlen óriás, aki gyáván kihasználja az erőfölényét. Nem más, mint egy nagy behemót, aki lapátkezében tart egy kis madarat, és virsluujjaival a csőrét cirógatja, miközben azt hiszi, a madárnak ez tetszik, azt hiszi, a

kismadár hálás lesz ezért és szeretni fogja őt. Nem akarom, hogy úgy játsszanak velem, mint egy tárggyal, úgy tegyenek-vegyenek, mint egy karórát. Csak a kuttyák, a macskák és még néhány hozzájuk hasonló riherongy hagyja, hogy simogassák. Egy pulykát nem lehet megsimogatni. Mégis kinek képzeld engem Schneider rabbi? Nem vagyok az ölebe. Nem vagyok a kuttyája, aki az ember legjobb barátja. Én valaki vagyok, és saját magamé vagyok. Mit szólna hozzá, ha bemennék a házába, és elkezdeném matatni az asztalait, székeit, szobrocskáit? Azt, hogy hagyd békén az asztalaimat, székeimet, szobrocskáimat.

– Felpróbáljuk ezt a mívesen hímzett kis karkötőt?

Amikor nem tudunk semmi értelmeset mondani, inkább hallgassunk. Szétnyitja a számat, hogy lássa a fogaimat. Egyik ujja a számban van. Legszívesebben megharapnám. Gyerünk, rabbi! Érezd magad otthon a számban, ne zavartasd magad!

– Ez bizony egy időre megfoszt bennünket a nagyszerű primadonnáinktól. Máskor kérj tőlem tanácsot, mielőtt gladiátorharcba indulsz.

– Nem kérek tanácsot senkitől. És örülök, hogy nem kell énekelnem.

– Felfaltad az oroszlánt? Nem semmi gladiátor vagy te. Általában a gladiátor az, akit felfalnak, őt szúrják fel a villa hegyére.

Schneider rabbi viccesnek képzeli magát. Nevet. A hasa és a combja ugrál a kacagástól, és én is. Muris. Zsebre tett kézzel, fagyos, unatkozó arccal várja Einberg, hogy végezzenek velem.

– Hogy van a szépséges mamád?

– Kérdezze meg a szépséges mamámat, én honnan tudjam?!

Hirtelen megsajnálom Schneider rabbit. Szeret engem, és mindent megtesz, hogy én is szeressem őt. Az ő hibája, hogy béna? Nem kellett volna ilyen hangnemben beszélnem vele. De a megbánás nem ér semmit, mert mindig csak utólag bánjuk meg a dolgokat. És aztán ő vajon sajnál engem? Tisztel engem? Azt a kutya mindenit!

(folytatjuk)

Szőcs Imre fordítása

KIRÁLY LÁSZLÓ

Álmodott vers

A háborúknak vége mind.
Elpusztultunk törvény szerint.
Nincs már világ se bent, se kint.
S a költő hangja szól megint.
Minden holtat a jóra int.

„Mind becsülöm, ki varázslattal szédíti a szívem, / gyötri, zavarja, meg is félemlíti, majd lecsitítja” – mondja Horatius egyik költői levelében (Bede Anna fordítása). Sokan vagyunk manapság is, akik egyszerű versolvasóként, koncertek hallgatóiként, képzőművészeti tárlatok látogatóiként mindenkit becsülünk, aki képes kiemelni bennünket a hétköznapi sűrűjéből, varázslattal szédítve a szívünket. És persze vannak kedvenc alkotóink, akiket valami okból a többiekénél is többre becsülünk. Ilyen kedvenc költőm a november 19-én 80 éves Király László. Elég jól ismerem Laci bácsit, nem hiszem, hogy igényt tartana különösebb ünneplésre. Az is elég, ha megtanuljuk ezt az ötsoros versét!

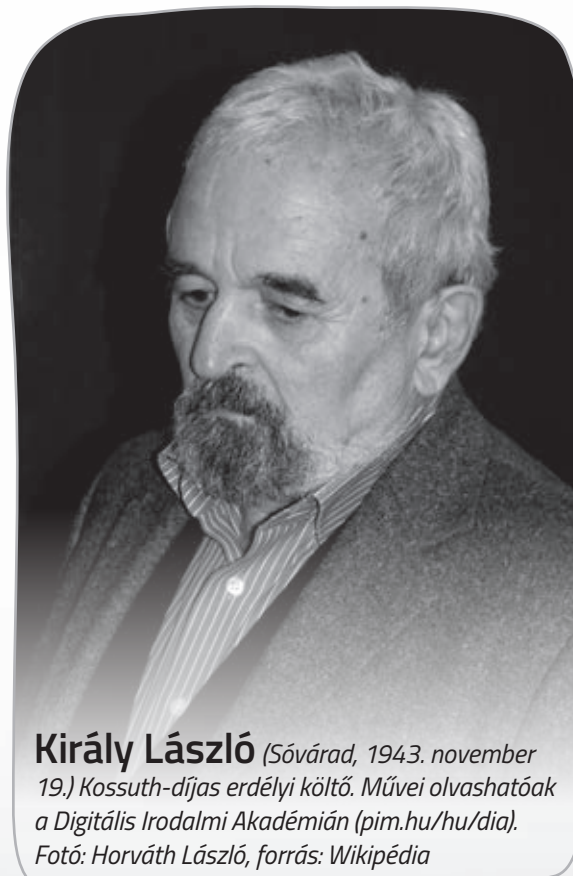
Sokszor, sok helyen beszéltem már előszóban is, írásban is erről a rövid költeményről. Nincs magyarázatom rá, hogy miért szeretem ennyire elfogultan, most viszont ebben a rovatban egyenesen mint „jószoigálati nagykövetre” hivatkozom erre az öt sorra: idén májusban azzal az óvatos reménykedéssel búcsúztam el a *Cimbora* olvasóitól, hogy őszre hátha véget ér a szomszédunkban zajló valóságos háború. Nos, nem ért véget, sőt: nem is úgy néz ki a dolog, mintha hamarosan véget érhetne. Ezért lenne fontos minél több embernek megtanulni ezt a verset, hogy tudniillik ne halottak legyünk mind, ha „a költő hangja szól megint” – például négyes jambusokban, kivételesen szép bokorímekben, mint Király László az *Álmodott versben*.

Érdeemes ennél a címnél elidőzni egy kicsit. Vajon mitől „álmodott” ez a vers? (Mert nem hiszem, hogy a költő csak a vers keletkezési körülményeire utalna a címmel.) Az első három sor bármelyik pillanatban valósággá válhat (elég ehhez egy atomháború), a vers utolsó két sora viszont magyarázatra szorul: ha mind elpusztultunk, ha már nincs világ se bent, se kint, akkor hogyan szólhat ismét a

költő hangja? „Normális” esetben ennek semmi értelme, egyszerűen nem logikus. Avagy a költő hangja Isten Lelkeként lebeghet a vizek felett, ha majd ismét pusztá és üres lesz a föld? Az utolsó sor még bonyolultabb: jóra inteni a holtakat. (???) Ez se túl logikus. „Mint halottnak a csók”; „Mint hótt lón a patkó” – mondogatjuk hitetlen korunkban, ha valaminek nincs értelme. Talán ezért „álmodott” vers Király László öt sora: milyen jó is lenne, ha néha a költők szavára is figyelnénk, nem csak a populista népvézerekére! Hát ezért lenne fontos tényleg megtanulni kívülről az *Álmodott verset*, és együtt mondogatni Anakreón gyönyörű disztichonjával (Radnóti Miklós fordításában):

„Gyűlölöm azt, aki telt kupa mellett, bort iszogatóván,
háborut emleget és lélekölő viadalt.
S kedvelem azt, aki bölcs és Aphrodité meg a Múzsák
szép adományairól zengve szeretni tanul.”

Király László (Sóvárad, 1943. november 19.) Kossuth-díjas erdélyi költő. Művei olvashatók a Digitális Irodalmi Akadémián (pim.hu/hu/dia). Fotó: Horváth László, forrás: Wikipédia

Kiss Ottó 1963. október 10-én született a magyarországi Battonyán. 2003-ban a *Csillagszedő Máriaó* című kötete a Magyar Írószövetség Év Könyve díjában részesült. Az *Emese almája* (gyerekversek, 2006) és *A terepaszta lovagjai* (ifúsági regény, 2007) megjelenése után, 2007-ben gyermekirodalmi és prózaírói munkásságáért Artisjus irodalmi díjat, 2009-ben József Attila-díjat kapott. Még egy verseskötet, a *Régi kincsek* (2011), majd mesék következnek: *Liliputi trónkövetelők* (2012), *Szusi apó-mesék* (2013, 2014) *Ati-mesék* (2013, 2014, 2015). A 2016-ban a Pagony Kiadónál kiadott *Léghajó a Bodza utcában* című meseregénye korábban a *Cimborá*-ban jelent meg folytatásokban. További gyerekkönyvei: *Ne félj, apa! Nagy kislánykönyv* (versek, 2017), *Focisták kézikönyve*, *Piros tengeralattjáró* (2020), *Annabé* (2021), *Ég Bolt* (2023). A *bátyám öccse* című gyerekkönyvéért 2021-ben a szakmától, 2022-ben a diákzsűritől vehette át a Magyar Gyerekkönyv Fórum (HUBBY) Év Gyerekkönyve díját. Felnőtteknek szánt prózakötete *A Kék Oroszlán bezár* címmel 2022-ben jelent meg az Athenaeum Kiadónál. (Kiss Anna Boróka fotója a Móra Kiadó honlapjáról)

Kiss Ottó gyerekkönyvei

2023 októberében a szerző 60. születésnapját a Móra Könyvkiadó két könyvvel ünnepelte: újra kiadták a *Csillagszedő Máriaót*, és megjelent az *Ég Bolt*.

Tizenhét éves korától írt verset, de egy évtizeden keresztül igen keveset publikált. Az első sikert számára nem felnőtteknek szánt kötet hozta: a *Csillagszedő Máriaóval* új szín érkezett a magyar gyerekkönyvkiadományba. A szabadversek, amelyekben egy kislány hangján szólal meg, a húsz évvel ezelőtt még tabunak számító témák nyomán álltak össze verses családrégénnyé, a szülők válása, a nagypapa halála egy érzékeny gyermek hangján elmesélve méltán aratott nagy sikert.

Akkoriban a szabad formájú gyermekverseket jórészt csak a skandináv irodalomból fordított *Ami a szívedet nyomja* és

„Ahhoz, hogy a szándékom egyértelmű legyen, elhagytam a verscímeteket, és a külön lapokra gépelt verseket a nagyszoba szőnyegén addig rakosgattam egymás mellé, míg az anyag olyan állapotba nem került, hogy az epikus szál is jól láthatóvá vált” – vallott a *Csillagszedő Máriaó* és az *Ég Bolt* keletkezésének történetéről az *Eső* című irodalmi lapnak Kiss Ottó. „Van úgy, hogy az ember nem tudja, miért ír meg egy-egy verset, nincs vele különösebb célja, csak írja. Sőt, azt hiszem, jó esetben ez csakis így működik. Aztán – megint csak jó esetben – egyszer csak összeáll azokból az egy-egy versekből egy működőképes kötet. Először a szerző fejében, aztán a gyakorlatban is. Én legalábbis így jártam a *Csillagszedő Máriaóval*, és így jártam közel négy évtized múltán az *Ég Bolt*tal is.

(...) Az *Ég Bolt* verseiből összeálló történetet hasonlóan szántam. Csak itt nem egy óvodás kislány, hanem egy kamasz fiú mesél, és nem a barátságáról, a halállal meg a szülei válásával való szembesüléséről, hanem az első szerelemről, amelyet esetében egy Anna nevű lány testesít meg, a tőle való kényszerű elválásról, illetve a saját betegségével való szembesüléséről. Az *Ég Bolt* főhőse ugyanúgy kénytelen feldolgozni ezeket az új tapasztalásokat, mint a *Csillagszedő Máriaó* kislánya, de a filozofikus megállapítások mellett és helyett ezekben a versekben – mintegy a betegsége hozományaként – a transzcendens világ is megmutatkozik (lásd istenes, istenkereső versek).“

És ahogy a *Csillagszedő Máriaó* kuriózum volt a 2000-es évek elején, amikor végre megjelent a két évtizede formálódó kötet, az *Ég Bolt* bölcs kamasz fiújának története is az. Ő a betegsége nyomán képes ugyanis mélyebben átélni, átérzeni mind hétköznapjait, szüleivel való viszonyát, első szerelmét, mind pedig a valóság fölötti, transzcendens világ, az istenhit kérdését. Ha megnézik az új kiadások borítóját (és persze, remélem, könyvtárban, könyvesboltban meg is keresitek a könyveket, belelapoztok, végigolvassátok, hogy

Ágai Ágnes: *A titkokat az ujjaimnak mondom el* című verseskötetéből ismerte a magyar közönség. Ezeket a sajátos, az élet komoly dolgairól néha humorosan elgondolkodó, gyerekkönyv, egyes szám első személyben megszólaló verseket svéd gyerekversekként emlegetjük, és ezt a *Csillagszedő Máriaó*-ban tovább is fejlesztette Kiss Ottó. A prózaíró, a történetmesélő is megszólal benne, ahogyan az önmagára és a világra folyamatosan rácsodálkozó kisgyermek szavaiból kirajzolódik a családi történet. A líra rétegzettségével, tömörségével megtalálta az egyik legjobb módját annak, hogy miként lehet mesélni gyerekeknek, kamaszoknak.

elgondolkodhassatok a felvetett témákról), látni fogjátok: Paulovkin Boglárka rajzai is ezeket a magasságokat teszik hozzá a szöveghez, és ezt emeli ki a *Versek ég alatt, föld felett* alcím is.

Alább részleteket közlünk a két kötetből, persze, ez csak kóstoló a sajátos, Kiss Ottó-i kamaszlírából, hiszen a történet csak a könyvek elolvasásakor áll össze.

Farkas Kinga

(Képek forrása: Kiss Ottó szerzői Facebook-oldala)

KISS OTTÓ

Csillagszedő Máriaó. Versek gyerekkönyvre

Paulovkin Boglárka rajzaival / Harmadik, felújított kiadás

Móra Könyvkiadó, 2023

(részletek)

Az ember jóból és rosszból van összegyúrva. Fehérből meg feketéből. Ezért van az, ha rajtakapsz valami rossz dolgon, mindig szürke leszek. Akkor csak állunk egymással szemben, mozdulatlanul.

Tehát távolodunk, de közeledünk is. (...)

Ha nem viselem mindig a szemüveget, felnőttkoromban sem leszek előrelátó? (...)

Apa, én tudok repülni! Jól van, azt is tudom, hogy minden gyerekkel előfordul álmában, én viszont igazán tudok repülni. De csak akkor, ha anya nincs itt, és te sem vagy itt, sőt senki, még a Máriaó sincs velem. Ez azóta van így, mióta a nagypapa meghalt. Ő azt mondta nekem egyszer, hogy csak mi ketten tudunk repülni, a nagypapa meg én, és azt is mondta, hogy ő nemsokára nagyon messzire fog repülni, talán vissza sem jön ide, a kissámlira. De a nagypapa nem mondott igazat, mert amikor ti nem vagytok itthon, és a Máriaó sincs velem, akkor behunyom a szemem, és csapkodni kezdek a szárnyaimmal, és a nagypapa ott ül a kissámlin,

és mosolyog, mosolyog, és csak ő hiszi el, hogy tudok repülni. Anya sem, Máriaó sem, és te sem, apa. (...)

Az igazi dolgok nagyon mélyen vannak. A feneketlen tő fenekénél is mélyebben. A szívem körül valahol. (...)

Amikor hazaértünk, anya visszahallgatta a rögzítőt. Apa üzent a kiküldetésből, de csak annyit, hogy szép a Tisza, olyan, mint egyszer régen. Anya erre sírni kezdett, sok víz folyt le a szeméből, de nem volt szomorú, inkább szép volt. Olyan, mint a Tisza egyszer régen. (...)

Máriaóra hiába mondok csúnyát, legfeljebb megsértődik, és elmegy. De aztán mindig visszajön. Máriaó egy bumeráng. (...)

Szeretem, ha hull a hó. Azt is szeretem, amikor apa eljön hozzánk, de nem szeretem, amikor elmegy. Olyankor a szívemben visszafelé hull a hó.

Ég Bolt. Versek ég alatt, föld felett

Paulovkin Boglárka rajzaival

Móra Könyvkiadó, 2023

(részletek)

Tanultuk mértanból,
 hogy a pontnak nincs kiterjedése.
 Vagyis nem létezik, csak mi találtuk ki,
 hogy később az egész mértant ebből a
 nem létező pontból hozzuk majd létre:
 a vonalat, az egyenest, a négyzetet,
 a téglalapot, a háromszöget, de még a kört is.
 A semmiből így lehet egész világot teremteni.
 Pontból leszünk, ponttá leszünk.
 (...)

Mindenki nevéssen,
 mondja apa, amikor fényképez,
 de csak anya nevet,
 mert én így nem tudok,
 engem mindig meg kell nevetetni,
 ezért apa leteszi a fényképezőt
 egy alkalmas helyre,
 ez pont alkalmas hely lesz,
 mondja ilyenkor,
 aztán bekapcsolja az időzítőt,
 és lehajol, hogy megnyomja
 az exponálógombot,
 és amikor szaladni kezd,
 már tényleg mindenki nevet,
 anya is, apa is és én is,
 mert mindenki tudja,
 hogy úgysem ér oda időben,
 az ilyen fényképeken apának
 mindig csak a háta látszik.
 (...)

Ma az iskolaudvaron
 megismerkedtem Annával.
 Ő a világ legszebb lánya,
 csak még nem tud róla,
 mert eddig senki nem merte
 neki megmondani.
 Én sem.
 (...)

Holnap délutánra elhívtam
 Annát moziba.
 Megkérdezte,
 hogy mit adnak,
 és amikor elárultam neki,
 azt felelte, hogy örül,
 mert szerinte az jó film,
 szívesen megnézné,
 és egyébként is
 szeret velem lenni.
 Mondtam neki,
 hogy én is örülök,
 mert én is nagyon
 szeretek vele lenni.
 (...)

Miután a szüleim
 beszéltek az orvossal,
 és kijöttek hozzám a váróterembe,
 anyukám elsírta magát,
 apukám pedig olyan szorosan átölelt,
 hogy azt hittem, sosem enged el.
 Nekem kellett megvigasztalnom őket,
 hogy nem lehet olyan nagy baj,
 hisz nem fáj semmim, csak a
 kezem meg a lábam nem akar
 úgy engedelmeskedni,
 mint régen.
 (...)

Kiskoromban volt itt egy ablak,
 amin át lehetett látni
 a végtelenbe.
 Pont itt,
 ahol most ez a fal áll.
 (...)

Isten azért nem
 teremtette
 tökéletesre a világot,
 mert akkor önmagát
 teremtette volna meg,
 és rajta kívül nem
 volna most semmi.

Fehér történet

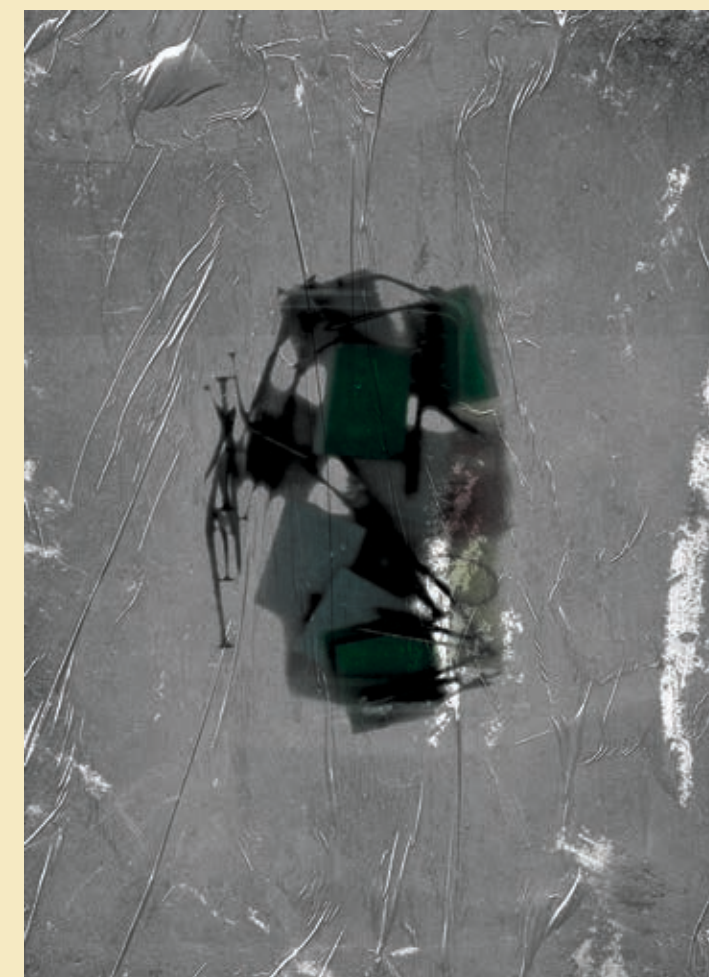
6. Házfoglalás

Nekilátott felfedezni a ház egyetlen helyiségét.
 Kába volt, nehezebbre esett összeszednie a gondolatait,
 az aznap történetek összekeveredtek a fejében,
 a halántéka is sajgott, alaposan beverte esés közben.
 De ahogy húzogatni kezdte az asztal fiókját,
 emelgetni a láda tetejét, kissé alábbhagyott a hasogató
 lüktetés, zavaros gondolatai is kezdtek letisztulni.

Úgy kutatta át a ház minden zegét-zugát,
 mint diadalmas kalózcsoport a zsákmányolt hajót.
 Birtokába vette lassan az egész házat,
 felleltározta a benne található limlomot.
 Elég szegényes volt pedig a „zsákmány”,
 kopottas bútorok, szakadt-foltozott takarók,
 poros függönyök, egy fogas az ajtó mögött,
 amely egy festetlen deszkából és néhány kézzel faragott
 fogból állt, bizonytalan színű ruhadarabok lógtak
 róla. A szoba legelőkelőbb berendezési tárgya
 az öntöttvas főzőkályha volt, szépen ívelt,
 díszes lábakon állt, a tetején két, egymásba illeszthető
 vaskarikából álló kör, ajtaja cirádás díszítésű volt,
 és nagy, csillogó gombban végződő kallantjúval
 lehetett bezárni. Az asztal és az ablak között
 húzódó karos pad is mutatós darab volt,
 kopottsága ellenére. Valamikor egy tisztaszoba
 díszje lehetett, most, hogy már kiszolgáltta vált,
 és eredeti fénye alaposan megkopott,
 kihozták a hegyre, a nyári szállásra.
 Ugyanígy, korábban nagyobb becsben álló,
 kiszolgált bútordarab volt a ház minden
 berendezési tárgya, ennek ellenére – vagy
 épp ezért – az egésznek kellemesen otthonos
 hangulata volt.

Minden tárgyat megforgatott, megvizsgált,
 benézett a pad és az ágy alá,
 kinyitott mindent, ami nyitható volt,
 mintha lázasan keresett volna valamit,
 kincset, üzenetet, ennivalót,
 maga sem tudta, hogy mit. A kályhaajtó
 kallantjújának elfordítása után valóban
 meglepetésben volt része. A tűztérben
 kényébe rendezett, vékonyra hasogatott
 tűzifát talált, a gyújtós alatt
 összegyűrt újságpapír várta,
 hogy egy gyufa lángra lobbantsa.
 Mintha valaki arra készült volna éppen,
 hogy begyűjtson, de egy váratlan esemény
 megzavarta.

Riadtan nézett szét a házban,
 lázasan átkutatta ismét a helyiséget,
 újra felnyitotta a pad és a láda fedelét,
 kinyitotta a fiókot, mintha nem is embert,
 hanem manót vagy más, mesebeli apró lényt
 keresne. Érezte, hogy örültség, amit csinál,

de nem bírt másképp tenni. Nem bújt meg senki
 sem a sarokban, sem az ajtó melletti fogason
 lógó ruhák mögött, nem kuporgott senki a pad
 lábájában, nem rejtőzött manó az asztalfiókban.

Hangosan felkacagott, tökéletesen nevetségesnek
 találta a viselkedését. Inkább keressük meg
 a gyufát, gondolta, ha már ilyen gondosan
 előkészítették a kályhát begyűjtésre. A
 ládafiában egy egész dobozzal talált, és
 ennek annyira megörült, hogy a fejfájása is
 teljesen elmúlt.

A nyújtózkodó lángnyelvek kellemesen
 melegítették az arcát, miközben megbabonázva
 nézte szeszélyes táncukat, ahogy megnyúltak,
 kígyóztak, kettészakadtak, megsemmisültek,
 majd még vadabban csaptak fel. A vékony
 fahasábok gyorsan lángba borultak.
 Lehunyta a szemét, élvezte a lángokból
 áradó forróságot, csak most fogta fel,
 hogy mennyire átfagyott kint a viharban...

(folytatjuk)

A Szín-téren:
Pollock,
Namuth,
Muniz

Hans Namuth: Jackson Pollock, 1950 (Forrás: artsy.net)

Csurgass csokifestményt!

A brazil **Vik Muniz** művésszel foglalkoztunk már egy picit egy korábbi Szín-térben. Akkor a „szemét művésze” egy portrészorozatot készített a világ egyik legnagyobb lerakótelepén újrahasznosítható hulladékokból. Modelljei és segédjei gyűjtögetők voltak, és nagy méretű arcokat (saját portréikat) raktak ki a földre, majd a magasból rögzítették. Film is készült az eseményről, ebből megismerhetjük az ott élő embereket, sorsukat.

A kortárs művészetre jellemző, hogy összművészetben gondolkodik. A forma alárendelődik az üzenetnek. A művészek több médiumban is otthonosan mozognak, ha az ötletük rajzformát kér, rajzolnak, ha az üzenet legmegfelelőbben működik installációban, akkor építenek, ha filmben, akkor mozgóképhez nyúlnak stb. Művelői reflektálnak önmagukra, a körülöttünk zajló életre, foglalkoznak a művészettörténet eseményeivel, szereplőivel vagy fontosabb munkáival, a populáris kultúra jól ismert képeivel, kisajátítanak, továbbgondolnak vagy

átdolgoznak kész műveket. Muniz is ilyen. Szokatlan anyagokkal dolgozik. Említettük a hulladékokat, de örömmel nyúl a paradicsomléhez, a gyémántokhoz, a csokiszószhoz, hogy ezeket valamilyen alkotói folyamatba hozza be. Meghökkenítő, váratlan húzás, amely szintén kortárs művészeti jelleggel bír.

Az absztrakt expresszionista amerikai festő, **Jackson Pollock** – megvan, ugye? Rőla azt tudjuk, hogy képeit a festék csurgatásával, csöpögtetéssel, fröcsköléssel, a felület kaparásával hozta létre. Ezt gesztusfestészetnek (action painting) nevezik, és Pollock a legismertebb képviselője. 1940 körül, amikor a festők kezdenek eltávolodni a képtől, a festmény pedig kezd kitörni a keretből, elindul az a folyamat, hogy térbelivé, körbejárhatóvá válik a sík felület. Pollock

a földre terített nagy méretű vásznain tornászva-táncolva csurgatja a híg festékeket kefe, vakolókanál, pálca, fecskendő segítségével. Szenzációs, látványos történet ez, amint az alkotó és a kép készítési folyamata is a mű fontos részévé válik. Rengeteg fotó, videó születik az újszerű képkészítési technikáról. Hans Namuth német fotográfus örökíti meg munka közben, és ez Pollock hírnevét öregbíti, elősegíti elismerését és munkamódszere tanulmányozását.

Ez volt a nagyívű bevezető. Lényegében egy olyan munkát szeretnék mutatni, amelyet Muniz készített Namuth egyik fotója alapján – kábé ötven évvel később. A fotó Pollockot ábrázolja munka közben, amint egy csurgatós festményén dolgozik. A csavar abban van, hogy Muniz is csurgatós technikával rekonstruálja a fotót, csak hogy anyaga nem festék, hanem folyékony csoki!

Miután jót mosolyogtunk ezen, jöhetnek a kérdések. Hogyan jöhetett ez az ötlete a brazil művésznek? Vajon látott olyan cukrászremekeket, amelyek eszébe juttatták Pollock festményeit? Az édesség használata milyen értelmezési lehetőségeket ad, miért csokival csurgat? Mit üzen az alkotó? A fogyasztói társadalom kritikája ez? Kifiguráz minket, azt, hogy

az élvezetet keressük mindenhol, még a művészetben is? Kifigurázza az ellenzéki Pollockot, semlegesíti, kioltja a fontosságát azáltal, hogy csokimázba mártja? Mi a célja a másolásnak? Hogy megismerjük az eredetit, hogy odafigyeljünk a művészettörténet fontos szereplőire?

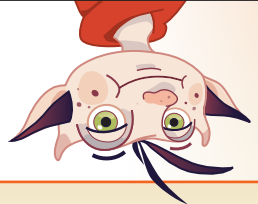
Muniz idézi elődjeit, beemel a munkájába két ilyen fontos művészt, saját alkotásának dimenziója is óriásira nő ezáltal, hiszen már nemcsak rá, hanem másik két alkotóra is figyelniünk kell. Mi a célja ezzel?

Nem tudom a válaszokat, de egyetérthetünk abban, hogy elgondolkodtató gesztussal és művel állunk szemben, és ha eltöprengünk rajta, a művész eléri igazi célját, hiszen átadjuk magunkat a műnek. Jó torna ez az agynak – egy finom csurgatott csokimű befőzása előtt vagy után is.

A csokikép, amelyet Vik Muniz készített Hans Namuth Jackson Pollock-fotója alapján 1997-ben (Forrás: houkgallery.com)

Parfümreklámok a szecesszió korától napjainkig

A Lyonban gyártott Rodo parfüm Alphonse Mucha, a szecesszió korának kiemelkedő cseh művésze által 1896-ban tervezett reklámplakátja

Alphonse Mucha jellegzetes szecessziós motívumai, kígyózó indái, stilizált növényei és szépséges nőalakjai napjainkig reklámozzák a francia Laroche parfümöt

A Sylvania és a Bleuze-Hadancourt parfümök reklámplakátjai (Alphonse Mucha, 1899–1900)

Henri Privat-Livemont belga plakátművész 1899-ben készített, szecessziós stílusú, az amszterdami Bodoot parfümgár termékeit reklámozó könyvmotója

Az 1926 körül a karlsruhei Parfüméria és Toalettszappangyár számára tervezett reklámplakát a Vogue parfüm használatának kifinomultságát hangsúlyozza

Az „igazi” kölnivíz 1930-as években készült reklámjában a hölgy eleganciája mellett a kor jellegzetes járművei is figyelmet érdemelnek

Az 1930-as évekbeli parfümszóró reklámplakátján látható fűjtatópumpa gumicsővel kapcsolódik a szórófejhez

A Chanel No. 5 parfümöt száz éve reklámozzák a legsikeresebb színészek, köztük Marilyn Monroe, Catherine Deneuve, Nicole Kidman, Audrey Tautou és Brad Pitt

A legkülönlegesebb reklám a DKNY Golden Delicious parfüm egyetlen, arannyal bevont és 2900 ékkövel (köztük New York épületeit ábrázoló gyémántokkal) díszített üvege volt, amely egymillió (jótékony célra fordított) dollárért kelt el egy árverésen

„Száll az illatár” – parfümök az ókortól napjainkig

A latin *per fumum* (a füstön át) kifejezésből eredő *parfüm* szavunk a régi időkre emlékeztet, amikor az illatokat virágok, gyanták vagy faforgács (fenyő, szantálfa, cédrus) elégetésével szabadították fel, és az illatozni kívánók egyszerűen átsétáltak a füstön

A Biblia a papok beavatásának és az uralkodók felkenésének kellékeként említi az illóolajokat (a napkeleti bölcsek füstölöként, gyógy- és illatszereként használt, fájdalomcsillapító és nyugtató hatású tömjént és mirhát ajándékoztak az újszülött Jézusnak)

Az ókori kultúrákban az ég felé szálló, illatos füstöt az istenekkel való kapcsolatértékes eszközének tekintették (füstáldozat bemutatása a sólyomfejjel ábrázolt Ré egyiptomi napistennek egy Kr. e. első évezredi thébai síremléken)

Palackba zárt illatok

Az ember ősi vágyainak egyike a természet varázslatos, az élővilág fennmaradását – a növények beporzását, a párkereső állatok egymásra találását – biztosító illatainak megőrzése, palackba zárása.

Az illatszerek természetes alapanyagai állati vagy növényi eredetűek. A leggyakoribb állati eredetű, ma már kizárólag szintetikus termékekkel helyettesített összetevőjük a pézsmaszarvasok hímjéinek mirigyváladékából nyert *pézsma*, az afrikai cibetmacska átható szagú váladéka, a *civeton*, illetve az ámbráscetek bélfalát védő, fás illatú *ámbrá* volt.

Az ókor értékes, gyógyhatású illatszerait nyerték a somáliai balsamfa gyantájából, a *mirhából* és a tömjénfa bemetszett kérgéből kifolyó mézgüléből, a *tömjénből*. Növényi *illóolajok* szinte bármilyen virágból (rózsa, ibolya, jázmin, liliom...) vagy gyógy- és fűszernövényből (levendula, menta, rozmarin, bazsalikom, citromfű, vanília...) előállíthatók. Az indiai pacsulicserje leveléből kivont (a hagyomány szerint Napóleon által Európába hozott, gyenge minőségű illatszereként elkönyvelt) pacsuli a napjainkban néha több száz komponensből alkotott parfümök fontos összetevője.

Az illatanyagokat kezdetben a növényeket elégetve, a virágszirmokat, leveleket dörzsölve, szárítva, vízben, olajokban, zsírokban áztatva, illetve nedveiket kiperéselve szabadították fel. A parfümkészítést a lepárlás (perzsa tudósok általi) feltalálása, majd folyamatának tökéletesítése forradalmasította.

Egyiptomban mintegy 4000 éve felismerték a növények illatának testetleket gyógyító hatását, és a gyógyászatban már fontos szerepet töltött be az aromaterápia (hölgy illatos esszenciákkal – egy ókori vázarajz nyomán)

A világ eddig ismert legrégebb (kb. 4000 évvel ezelőtt működött) illatszergyártó műhelyének romjait Ciprus szigetén – Aphrodité szerelemistennő mitológiai szülőhelyén – találták meg a régészek

A lepárlás során a forrásban lévő vízbe helyezett növényekből keletkezett, illatos olajokat tartalmazó gőzöket lehűtve cseppfolyósították, majd a víz felett összegyűjtött illóolajokat palackozták (desztillálóberendezés a reneszánsz korában)

Az értékes, illékony parfümök kezdetben kőből, alabástromból, égetett agyagból, nemesfémekből, majd főként üvegből vagy porcelánból készített, jól zárható edényekben tárolták/tárolják (rokokó stílusú parfümtartó az 1760-as évekből)

A Perzsa Birodalomban a parfüm státuszszimbólumnak számított: az uralkodókat és az előkelőségeket gyakran ábrázolták kezükben illatszeres üveggel vagy füstölővel, ezzel is jelezve hatalmukat, gazdagságukat

A parfümökre vonatkozó legrégebb, közel 4000 éves írott emlék egy ékírásos mezopotámiai agyagtábla, amely megőrizte a világ első ismert parfümkészítője, Tapputi nevét, valamint virágokat, olajokat és mirhát tartalmazó receptjét

Az óegyiptomi falképen ábrázolt, virágot, illetve parfümöt szagoló nők fejére erősített, lassan olvadó viaszgúpok illatszerként szolgáltak, folyamatosan vonva be illatos olajjal viselőik haját, bőrét, ruháit

A középkortól a katolikus egyházi szertartás része lett a megtisztító illatáldozat, a szentelt tömjén égetése (Mária gyermekével és füstölőkkel tömjénező angyalok – miniatúra I. Mária angol királynő 14. századi zsolttáros könyvében)

A legelső alkoholalapú, rozmaring és kakukkfű illóolaját tartalmazó – a mai napig magyar víznek nevezett – parfüm Erzsébet királyné (Károly Róbert királyunk felesége) utasítására készült (Erzsébet gyermekeivel a Képes Krónikában)

A középkori városok tehetősebb polgárai parfümököt rejtő, nyakban vagy övön hordott, apró lyukakkal ellátott, díszes illatgömböket (pomandereket) lengetve enyhítették a szemetes utcák, csatornák bűzét (Bartholomeus Bruyn: *Hölgy pomanderrel*, 1547)

Az ókori Rómában a közkedvelt nárcisz-, fahéj- és rózsailatú parfümök mellett már – némi krokodilürülékkel kevert mézből, mandulaolajból és állati zsiradékból készített – ránctalanító krémek is léteztek (parfümkészítő nő a római Farnesina villa falképén)

Az ókor illatszerei – az első parfümök

A kezdetben vallási szertartások alkalmával, illetve testet, lelket gyógyító csodaszerekként használt illatos kenőcsök és növényi olajok az évszázadok során egyre inkább a hatalom és a gazdagság jelképeivé, illetve a csábítás eszközeivé váltak.

Az első parfümököt (növényi illóolaj-keverékeket) feltehetőleg az ókori Mezopotámiában alkották meg. III. Dareiosz perzsa király illatszeres szekrényét a győztes hadjáratai után hazatérő Nagy Sándor makedón uralkodó juttatta el Görögországba, ahol az orvosok hamarosan már aromás gyógyírekkel – balzsamokkal, fürdőkkel – kezelték pácienseik „nyavalyáit”, a legelőkelőbbek pedig ruháikat és otthonaikat illatosították a méretes kerámia-, kő- vagy fémvázából párolgó növényi kivonatokkal.

Egyiptomban külön istennője volt a parfümöknek és az aromaterápiának: a tavirózsából született, kezében liliummal ábrázolt Nefertum. Az egyiptomi papok már Kr. e. 3000 körül használták a Ré napisten verejtékének nevezett balzsamokat, főként temetési szertartásokon és az isteneknek szánt áldozatok bemutatásakor.

Míg a Rómába eljutott testápoló szerekről beszámoló természettudós, id. Plinius fő művében (*A természet históriájában*) a *fényűzés legfeleslegesebb formájaként* említi a nők és férfiak (köztük a katonák és a gladiátorok) által egyaránt használt parfümököt, Nero uralkodása idején már illatfelhőben úsztak a paloták termei, a színházak lelátói, sőt, a városok közterei is.

Az előkelő egyiptomiak sírjába gyakran helyeztek tömjént és illatos olajokat, hogy az elhunytak a túlvilágon se szenvedjenek azok hiányától (Tutanhamon fáraó 3300 éves sírkamrájának feltárásakor még érezhető volt parfümös üvegének illata)

A Kr. e. 1. században uralkodó VII. Kleopátrának, a krónika szerint, szépsége és intelligenciája mellett csábító illata is hozzájárult két híres római hadvezér, Julius Caesar és Marcus Antonius meghódításához

Az ókori görögök illatos füsttel áldoztak elesett hőseik emlékének, a ruháikra, ágyaikra, házaik padlójára és falaira bőven szórt, rózsá-, ibolya- vagy levendulaillatú esszenciákat pedig egyaránt tartották gyógyszernek és örömforrásnak (szirén alakú terrakotta parfümtartó a Kr. e. 6. századból)

Egy elfelejtett magyar találmány: a királyné vize

A Római Birodalom bukása után, a kora középkori Európában a tisztálkodás mellett az illatszerek használata is háttérbe szorult. Miközben az arab államokban tökéletesítették az illóolajok virágszirmokból való kivonásának módjait, és a perzsák előállították az első, lepárlással készült illatszert, a rózsavizet, a keresztény egyház elítélte a test illatosítását. Az illóolajok alkalmazása csak a vallási szertartások során, Istennek szánt áldozatként volt megengedett. Használatuk csak az első ezredforduló után vált (ismét) elterjedté a kereszties háborúkból illatos fűszerekkel, esszenciákkal és a parfümkészítés receptjeivel hazatérő lovagoknak köszönhetően.

Miután Marco Polo 1295-ben illatos termékekkel tele hajókkal tért vissza távol-keleti útjáról, az európai parfümkereskedelem központja szülővárosa, Velence lett. A várost valóságos illatfelhő borította: illatosították a ruhákat, cipőket, harisnyákat, kesztyűket, pénzerméket, majd lassan egész Európában elterjedt a mosdatlan testek kellemetlen szagát elnyomó parfümök, kenőcsök, púderek használata.

A 14. század elején Magyarországon alkották meg az első alkoholalapú – illatszerként, gyógyírként és kanalas orvosságként használt, a fiatalság elixírjének tartott – parfümöt, amely Magyar Királyné Vize névvel egész Európát meghódította.

Amerika felfedezése után új alapanyagok (kávész, kakaó, bors, szegfűszeg, dohány) illata gazdagította a parfümök aromáját.

Járványok (pestis, kolera, fekete himlő) idején a doktorok erős illatú gyógy- és fűszernövényekkel (mentával, szegfűszeggel) és mirhával töltött csőrrel ellátott maszkot viseltek, hogy megvédjék magukat a halálos fertőzéstől (*Pestisdoktor-ábrázolás*, 1656)

A reneszánsz korában egyre több gyógy- és fűszernövénynek tulajdonítottak gyógyító hatást, és a gyakran erős illatú, parfümként is használt esszenciákat erre szakosodott patikusok keverték ki és árulták (*Patikárius egy 14. századi kéziratban*)

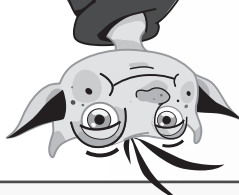

A kifinomult szaglász és illatmemóriájú parfümőrök képesek megalkotni a kívánt illatokat vagy – összetevőiket felismerve – újraalkotni régi parfümököt (Dustin Hoffman és Ben Whishaw egy 18. században játszódó film parfümőreiként)

A fémeket arannyá változtató varázseszközök, a bölcsek követ kutató középkori alkímistáknak sikerült lepárlással előállítani a parfümkészítéshez szükséges – a gyógyításban csodaszernek tartott – koncentrált alkoholt (16. századi laboratórium)

A barokk korban, amikor XV. Lajos udvarában kötelező volt a gazdagságot jelképező parfümök naponkénti váltogatása, vándor parfümárosok értékesítették a gyógyító és illatosító termékeket (17. századi metszet)

Az 1500-as években, miután a Grasse-ban készült, rózsavízzel és a környéken termő fűszerekkel illatosított kesztyűk elnyerték Medici Katalin tetszését, a királyné rezidenciájában és a kis francia faluban is parfümkészítő laboratóriumot alapítottak

Az európai parfümőrök a középkor végétől kísérleteztek egyedi, titkos receptek alapján megalkotott illatszerek készítésével, amelyeket saját tervezésű üvegedényekben tároltak (Lepárlóüzem 16. századi ábrázolása)

Az illatszerek diadalútja az újkortól napjainkig

A késő reneszánsz kori Európában, az 1500-as években a művészetek és tudományok mellett az illatszergyártás is felvirágzott.

A 16. században szerzetesek, patikusok és mesteremberek alkották meg saját, szigorúan titkos receptjeiket, és illatszereik – a testszag elfedése mellett – már levélpapír, szőkőkutak, ételek, italok illatosítására is szolgáltak. A keresztények főként a firenzei Santa Maria Novella kolostor illat- és gyógyszerkészítő műhelyében készült liliomvízzel szagosították magukat, a ma Európa parfümfővárosaként emlegetett dél-franciaországi Grasse-ban pedig megalakult az első parfümgyártó üzem.

A 18. századtól az 1709-ben alapított kölni manufaktúrában gyártott és a városról elnevezett kölnivíz vált világhírűvé. A citrusfélék, levendula és rozmarin illóolajának évekig érlelt, alkoholos oldatát tartalmazó parfüm vásárlói közé olyan hírességek tartoztak, mint Nagy Katalin cárnő, Goethe, Wagner vagy – a havonta (állítólag) ötvenüvegnyit elhasználó – Napóleon.

A 19-20. században a nagyüzemi gyártás és a szintetikus illatanyagok előállításának a kevésbé tehetősek számára is elérhetővé tette a friss, virágos illatú „szagos víz” használatát.

Napjainkig az egyik legkedveltebb kölnivíz az 1921-ben (a híres divattervező, Coco Chanel kérésére) kimondottan nőknek megalkotott Chanel No. 5. Az 1950-es évektől pedig már a férfiak is kedvükre válogathatnak számukra készült illatszerekből.

A 16-18. században egész Európát bejárták – főként túlévelalapú, oleum hungaricum néven árult gyógy- és illatszereikkel – a huszáregyenruhába öltözött, magukat magyar doktoroknak nevező, felvidéki tót vándorkereskedők (olejkárok)

Az 1700-as évektől a hölgyek többsége kis – a francia *nécessaire* (szükséges) szóból neszesszernek nevezett – táskával utazik, amelybe tisztálkodó- és testápoló szereiket, parfümjeiket csomagolják (Marie Antoinette francia királyné piperetáskája)

A ma is népszerű kölnivíz védjegyévé vált 4711-es szám az üzem házszáma, amióta 1794-ben a Napóleon csapatai által elfoglalt Kölnben (a francia katonák tájékozódását megkönnyítendő) a német utcaneveket számokkal helyettesítették

Napjaink hatalmas illatszerválasztékában nem könnyű megtalálni a személyiségünknek leginkább megfelelőt, használatának illetana pedig megköveteli, hogy túl erős illatunk ne váljon környezetünk számára kellemetlenné, taszító hatásúvá

Érzelmi hullámvasút: pixelről pixelre

Ha egy szóban kéne összefoglalnom, miről is szól a kamaszkor, akkor kapásból azt választanám, hogy a drámákról, és ez nem csupán munkahelyi ártalomból mondom. Természetesen a TiniDrámára járó diákjaimon annyira közelről figyelhetem meg ezeket a hatalmas érzelmi szélsőségeket, hogy sokszor nincs más eszközöm mindehhez, mint a humor.

A kutatók azzal magyarázzák a hullámzó érzelmeket, amelyek megkeserítik vagy éppen megszépítik az életeteket, hogy az az agyi terület, amely az érzelmeikért és impulzusokért felelős, serdülőkorban egész egyszerűen túlpörög. Megnyugtató, ugye?

Az utóbbi néhány évtizedben ráadásul elfogadottá, sőt, néha kötelezővé vált az érzelmeinkről beszélni. Az interneten, mint minden, sokszor ez is túl van tolvá. Ha a nyugati világot szemléljük, azt láthatjuk, hogy már nem ciki pszichológushoz járni, öngyógyító könyveket olvasni, segítséget kérni, és a férfiaknak is lehetnek érzelmeik. Ez mindenképpen szuper dolog, hiszen az elfojtás sehová nem vezet, de kissé olyan érzésem van néha (nem csupán a kamaszcsoportjaimban), hogy manapság az emberek anélkül használják például a trauma, az autista, a depresszió, az ADHD és egyéb szakszavakat, hogy azok valós jelentésével tisztában lennének. Így előfordulhat, hogy úgy járunk, mint a kislány a mesében, aki farkast kiált, és kacag a falu népén, ahogy ijedten szaladgálnak össze-vissza. Amikor viszont valóban jön a farkas, már senki nem hisz neki.

Miért is tartom ezt problémának? Talán a Covid óta látom azt a tendenciát, hogy az öngyilkosság a kamaszok szókincsében köztöszóvá vált. Néhány éve még mindenkinek össze-rándult volna a szíve, ha egy tizenéves azt találja mondani, hogy foglalkoztatja őt a halál gondolata, manapság viszont

arra használják sokan, hogy a frusztrációjukat, dühüket, kétségbeesésüket vagy egyszerűen egy rossz napjukat írják le vele. Komolyan el kell gondolkodnom, hogy mikor, melyik elejtett „öngyilkos leszek”, „depressziós vagyok” félmondat mögött lapul valós veszély.

Megjegyzem, nem az a kérdés, hogy van-e mögötte valós érzélem! Persze hogy van, hiszen a fent említett negatív érzelmekkel nem egyszerű megküzdeni, de az esetek nagy többségében ezek az érzelmek is túl vannak dramatizálva. Ez a trend, legalábbis a kamaszaim elmondása alapján, a TikTokról indult, majd az internetről és a közösségimédia-alkalmazásokból szivárgott át a mindennapjainkba. Épp ezért a következő lapszámokban sorra veszek néhány, az internet szókincsében agyonhasznált érzelmet, divatos szlengkifejezést, hogy együtt vizsgáljuk meg őket közelebbről!

Történetek kortalan fiatalokról

Tízíg aludni 25 kortárs és kortalan novella

Illusztrátor: Jásdi Juli

Tilos az Á könyvek, Pagony Kiadó, 2022

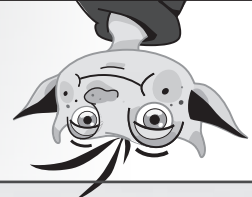
A Péczy Dóra által szerkesztett *Tízíg aludni* antológia 25 kortárs és klasszikus szerző novelláit tartalmazza, egy négykötetes sorozat utolsó darabjaként. „A kör bezárult”

– olvashatjuk a szerkesztő utószavában. A négy könyv egy csokorba köthető: a *Tízíg aludni* előzménye a korábbi *Szevasz!* novellaantológia, de a *Lehetnék bárki* 25 verse is, hiszen ugyanúgy tizenöt kortárs és tíz „kortalan” szerző művét tartalmazza. A fülszövegben olvashatjuk: „»Mi lesz belőled?« – kérdezi Örkény István novellájának címe, ahogyan elhangzik az életben is unásig, pedig ez a kérdés, igazán komolyan véve, lehetne ennek a kötetnek a címe is. Milyen felnőni, szeretni, másként látni a világot, amikor már úgy hangzik a kérdés: mi lesz belőlem? Hogyan írtak erről száz éve? És hogyan most, a 21. században? A *Tízíg aludni* című antológiában huszonöt olyan történet szerepel, amelyeket a szerzők még harmincöt éves koruk előtt írtak. Ciklusonként három kortárs és két »kortalan«, összesen tizenöt mai és tíz már klasszikussá vált író novellái szövődnek össze a válogatásban. Az első három ciklusban nő–férfi viszonyokról, anyákról, apákról és gyerekeikről, majd a negyedikben az emberek és az állatok kapcsolatáról szóló novellák olvashatók. Az utolsóban olyan történetek szerepelnek, amelyekből az derül ki, hogy »az élet nem igazságos.«

Amikor először elolvastam ezt a leírást, a témákat, déjã vu érzésem volt, hogy na, az örök, nagy lerágott csont. Ezzel szemben nagyon kellemesen csalódtam. Péczy Dóra válogatása kerek egész: a nagy témák nem hiába örökök. Soha ki nem meríthetőek, és mind a kortárs, mind pedig a kortalan szerzők novellái új szint adnak a világhoz. Mert ugye nincs rossz történet, csak jól kell elmesélni.

Az első ciklus az *Ezeken nem segít a fürdés* címet viseli, és a fiú–lány minőséget, kapcsolatokat járja körül különféleképpen.

Ádám Szilamér például az *Elszakad* című novellában kamasztémát dolgoz fel: mikor, hogyan, kivel veszíti vagy nem veszíti el egy lány a szüzességét. Elsőre kuncoghattok, hogy na aztán, ilyenekről írni egy diáklapban?! Viszont úgy gondolom, hogy a tudás hatalom, és a szexuális nevelésnek egyre fontosabb helyet kellene kapnia, hogy teljes, kerek, kiegyensúlyozott életet élhessünk. Saját

tinédzserkori vívódásaimat is eszembe juttatta a novella, számomra új nézőpontból: a főhős fel meri vállalni, hogy márpedig csak azért, mert trendinek számít, nem tesz olyat, amit nem szeretne, aminek nem jött el még az ideje az ő számára. És azt hiszem, ez az egyik legfontosabb, legégetőbb téma minden ember életében: önazonosak tudunk-e maradni? Meg tudjuk-e húzni élesen a határainkat, fel tudjuk-e vállalni a nem-jeinket, vagy félelemből, esetleg divatból belemegyünk dolgokba, gyakorlatilag magunkra erőltetjük azokat? Úgyhogy erős téma, erős kezdés, de helye van. Helye van a ti életetekben, szeretném, hogy minden lányt, fiút megerősítsen abban, hogy igenis hallgassatok arra a belső hangra, csak azt tegyétek, amit őszintén szeretnétek, és akkor, amikor már érettek vagytok erre. Ádám Szilamér nagyon lényeges oldalról fogja meg a nőiség kérdéskörét, megerősítve, hogy igenis mondhatunk nemet, és kell nemet mondanunk.

Egy másik novella, amelyet kiemelek, az élet igazságtalan oldalát mutatja meg. Le is teszteltem a feltételezésemet, hogy ez az írás bombabiztos siker, ugyanis képzeljétek, a Cimborá küldetésben volt: ellátogattunk Korondra, ahol mintegy száz V–VIII. osztályos diáknak meséltünk a folyóiratról, együtt játszottunk, és olvasásra buzdítottuk őket. Vegyes korosztály lévén, egész éjjel keresgéltem, vajon találok-e olyan felolvasnivalót a kötetből, amelyet éppen ajánlani készülnék a *Cimbi olvasólámpája* rovatban, olyant, ami mindenki számára tartogat fontos mondanivalót. Addig olvastam, amíg rá nem találtam Puskás Panni *Terror* című novellájára. Hát mondhatom, nagyon nagy sikere volt! A nyolcperces felolvasást síri csend övezte: mindenki nagyon hegyezte a fülét.

A novella hat részre tagolt, ezek mindegyike egy-egy gyerekkori emlékre épít: kilenc és fél évestől 14 éves korig terjedő emlékfoslányokat idéz fel. Puskás Panni története számomra is ismerős érzéseket hozott felszínre: a kilenc és fél éves kislány szeretne nagyon egy görkörös Barbie-t, de az anyukája semmiképp sem akarja megvenni. Majd beküszik az unalomig ismert „tanulj, fiam, mert nem lesz belőled semmi” téma is, és hogy ezt igazából mindannyiunknak mennyire nyomasztó hallani. Ettől még, ugye, a tanulási kedv nem jön meg. Aztán szó esik az első menstruációról, a vér szégyenéről is. Mindezt egy olyan drámai és mégis humoros köntösbe bújtatja a szerző, hogy egyszerre tudnánk sírni meg nevetni. Továbbá az örök téma is fókuszba kerül: hogyan lehet megbirkózni kamaszként a hirtelen érkező testi változásokkal? Ebben a részben éppen tizenkét éves a szereplő, nagyon lehangolt, és mindennap egy órát ül a tükör előtt, hogy újratanulja a testét. Kitaláljátok, ugye, hogy az édesanyja mivel szeretné felvidítani? Hát nyilván azzal a görkörös Barbie-val, amelyre, ugyebár, több mint két éve vágyott. Viszont mire

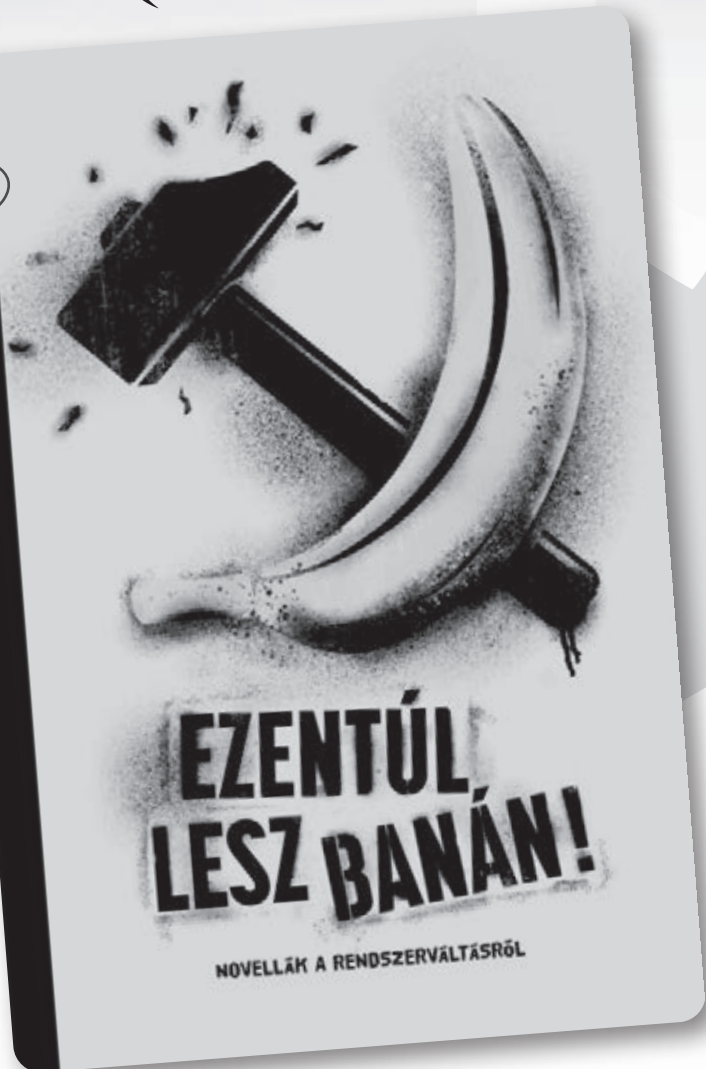
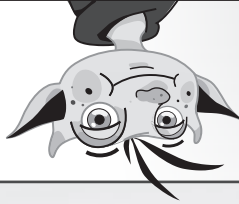
megkapja, már nem biztos, hogy valóban aktuális. Én ezzel nagyon együtt tudtam érezni. Mire a szüleimben valami nagy nehezen megérett, addigra én már teljesen más vágyakkal voltam elfoglalva, így sokszor éreztem azt, hogy le vannak maradva rólam. De nem szeretnék minden poént lelőni, vannak más, izgalmas részek is, amelyekért viszont magatoknak érdemes fellapoznotok a kötetet.

Móricz Zsigmond egyik kedvenc íróm diákkorom óta. Örök klasszikus, aki mindig úgy tudta megfogni az egyik kedvenc témát, a szerelmet, ahogyan sokszor tapasztalom azt én magam is. Hihetetlen realitással és egyszerűséggel. Gyakori téma nála a rivalizálás is, mind a lányok, mind a fiúk között. Móricz a *Csata* című novellában szépen elkapja ennek az élet: a nagygazda lánya és a szegény lány együtt kapál. No de ki tud jobban, serényebben kapálni, s ki az, akit majd kiválaszt magának az arra sétáló legény? A paraszti és a nagyúri világ közti különbséget továbbgondolva, ma is időszerű a felvetett téma. Csak egy picit kell lefordítanunk magunknak. Vannak gazdagabb családból való gyerekek, és vannak, akik nem járnak minden évben külföldre nyaralni. És amikor megtetszik egy srác, akkor bizony elég frusztráló lehet, ha úgy érzed, a turkálós ruháid nem elég menők a bevásárlóközpontokban kaphatókhoz képest. A novella csattanója viszont pontosan helyre tudja tenni bennünk ezeket a frusztrációkat: végül ugyanis a hozzánk való daliás herceg ül majd a lovon, a kompatibilitás lehámozza a külsőségeket.

Csillag István rajza

Ezentúl lesz banán Novellák a rendszerváltásról

Illusztrátor: Baranyai (b) András
Pagony Kiadó, Tilos az Á Könyvek, 2019

„Most, 2019-ben, a rendszerváltás harmincadik évfordulóján felkértünk néhány szerzőt, akik a nyolcvanas-kilencvenes években voltak gyerekek vagy kamaszok, és saját, személyes élményük van ebből az időszakból, meséljenek arról, milyen volt nekik 1989” – olvashatjuk a kötet fülszövegében.

Nehogy azt higgyétek, hogy unalmas történelmi elbeszélésekről lesz itt szó, nem bizony – hanem csupa

nosztalgizáló, többnyire kamaszkori sztoriról, amelyekből átfogó képet kaphattok majd, hogy miről is magyaráznak felmenőitek, amikor azt mondják: „bezzeg az én időmben”. Ugyanis van ez a korszak, amelyről ti, sőt, még én is csak az otthon hallott történetekből, esetleg történelemkönyvből tudjuk, hogy milyen lehetett. Viszont a szüleitek, nagyszüleitek még gyerekként, fiatal felnőttként élték át ezt az időszakot. Amikor tejföllel kenték be a naptól leégett hátat, vagy a Nyugatról érkező érdekes tárgyakkal, elektronikai cikkekkel nagy eszmei értékük volt. Kiss Noémi *Papucsok* vagy Laboda Kornél *Amerika* című novellája eleveníti fel a legpontosabban ezeknek a jelentőségét. A novellákat olvasva az a benyomásom, mintha anyukám mesélne nekem a gyerekkoráról. Hirtelen élővé válnak számomra a képek, és megelvenedik a film.

A szerkesztő, Kovács Eszter az utószóban így ír: „Most, 2019-ben viszont, amikor rádöbbenem és rácsodálkoztam erre a harmincas számra, én voltam az, aki nyilvánvalóan érzett valamit: elsősorban és mindenekelőtt azt, hogy nagyon szeretném, hogy a mai fiataloknak, a saját gyerekeinknek jelentsen 1989 valamit – bármit, ami több annál, mint amit a történelemtankönyvekben elolvasnak. Azt szerettem volna, hogy értsék, hogy mi mit éreztünk akkor, és érezzenek ők is valamit.”

Szerintem abszolút sikerült átadni ebből az életérzésből, ráadásul sokat, de ezt végül is nektek kell eldöntenetek. A legtöbb novella arról szól, hogy milyen volt 1989 előtt gyerekek, óvodásnak, kamaszoknak lenni, milyen volt iskolás köpenyt hordani, ügyeletessé lenni. És bár a témák, motívumok hasonlóak, mégis izgalmas, ahogyan a különböző szerzők megközelítik, kibontják azokat.

Az antológia Vörös István *A szerző anyja rendszerváltozáskor* című versével kezdődik. Ezt követi 15 novella, négy csoportra osztva. Az első ciklusban a német turisták által ellepett balatoni nyaralások és a titokzatos Nyugathangulat a meghatározó, a másodikban a közeledő rendszerváltás érzete áll a középpontban. A harmadikban inkább negatív hangulatú novellák kaptak helyet, míg a negyedikben az iskola szemszögéből ismerhetjük meg a korszakot.

A kötetet Baranyai (b) András illusztrálta, akinek számos képregény és gyerekkönyv fűződik a nevéhez, méltán kérték fel ennek a kötetnek is az illusztrálására: a fekete-fehér képek mintha egy családi fényképalbumból lennének beragasztva egy-egy novellához. Akár az igaz történet alapján készült filmek végén, amikor fotókat mutatnak a valóságban is létező szereplőkről – így illeszkednek az illusztrációk a történetekhez.

Egy ilyen, a közelmúlt történelmét feldolgozó antológiában kikerülhetetlenek a politikai kérdések. Mégsem zavaró, ugyanis ahol megjelennek, csupán apróbb utalások formájában vannak jelen. Mán-Várhegyi Réka *Egy lista néhány eleme* című novellája hatott rám a legszemélyesebben. Emlékeimben él még, ahogyan elmesélik a történetet: hogyan szöktek meg az országból a nagyszüleim is, apámat hátrahagyva, egy jobb élet reményében. Ebben a novellában jelenik meg a kötet címadó mondata is: *ezentúl lesz banán*, mert a Ceaușescu házaspárt kivégezték. A novella főszereplője, egy fiatal lány szemszögéből éles képet kaphatunk arról, hogy milyen is volt az a bizonyos kivégzés, amelyet mutattak a tévében, valamint arról is, hogy milyen volt a rendszerváltás előtt Románia, ahol ételjeggyel vásároltak kenyeret, és bizony, akinek volt protekciója, jó helyen ismerőse, még banánt is kaphatott. Azt is átérezhetjük, hogy mennyire nyomasztó lehetett akkor Romániában magyarként élni, s hogy bizony Magyarországon „a dolgok színesebbek és puhábbak” voltak.

Gerőcs Péter *Elgurult a tízforintos* című novellája azt a nyomasztó hangulatot közvetíti, amellyel mai napig – magam sem tudom, miért – átlépek az országhatárt. A család a svájci Bázélbe utazik, nem derül ki, hogy végleg-e vagy csak látogatás céljából. Az viszont egyértelmű, hogy a határátkelés félelemmel, görcsrel jár együtt. A félelemmel, hogy valamiért nem engednek át, hogy ott ragadsz, bezárnak abba az országba, ahol a szükség és a nincs a nagyúr.

Kiss Judit Ágnes *A lánchídi csata* című novellájának ezek a zárószavai: „Egyszer tutira vége lesz. És március 15-e piros betűs ünnep lesz. Október 23-a is. Egyszer majd ki lehet mondani, hogy ötvenhatban forradalom volt. És a gyerekem rohadatul nem is fogja érteni az egészet, a kommunis-tákat meg a megszálló szovjeteket. De majd elmesélem neki, hogy tudja. És soha ne engedje, hogy újra diktatúra legyen az országban.”

Ezekkel a gondolatokkal szeretném én is zárni ezt a könyvajánlómat. Először is: tényleg ne hagyjátok, hogy diktatúra legyen, akárhol éljétek is. Ugyanakkor remélem, kedvet kaptok ahhoz, hogy egy kicsit többet megtudjatok a történeteken keresztül arról a bizonyos korszakról, hogy ezáltal jobban megértsétek, honnan is jöttek a nagyszüleitek, a szüleitek, ezáltal ti magatok is.

Csillag István rajza

Szijasztok!

Hű ha, ma ismét jó sokáig aludtam, lasan 11 óra, s eszembe jutott, hogy rég nem irtam nektek. Néha irhatnékom van, mikor tovább alszom, mint 10 óra. Persze nem házit vagy ilyesmit, hanem ilyen beszámolófélét. Mondhatnám úgy is, mert ez az igasság, hogy bőcsködhetnékem van. Míg ti a suliban izzadtok s irtok, addig én itt ne. Elvagyok, mint a befőtt.

Találkoztam a nyáron más magántanulókkal, sazt irnám le, hogy milyen. Hátha kedvet kaptok. Kölcsönös kapcsolat, úgy hívják. Háromért három! Előbb jöttek ők hozzánk, itt voltak 3 napot, anyuci főzött ebédet, elvittem egyszer moziba segyszer a strandra (szerencsére zárva volt, mert esett, s nem kellett befizesem a belépőt), segyszer fagyizni. A szá-

lást a ziskolai bentlakás intézte. Pontosabban a zigazgató a bentlakásban. Aztán 3 nap után hazamentek, s én mentem hozzuk. 3 hétre. Első héten angolul tanultam a franciát, majd franciául az olaszt, hogy tuggyak beilleszkedni. Mondjuk, nekem a beilleszkedés mindig könnyen sikerül. Apuci azt mondta, úgy illek ebbe a társaságba, mint tégl a betonfalba, mint söröspohár a tejesbögrék közé, mint sánta oroslán a júnyájba, mint szunyog a vérközpontba s még sok ilyen hasonlatok vannak, amiket persze apuci mond. Motivállak ezzel

– ezt is mondta. Aszt jelenti, hogy serkent, biztat, lelkesít, aktivál, enervál, motivál, narvál. Na, melyik a kakuktojás? Ez volt az egyik feladatomban, ide írom, hátha titeket is narvál, hogy gondolkozatok.

Mert a tanulás gondolkozás. Minél narvállabb vagy egy téma irányába, annál jobban tanulsz. Mondjuk, ha szereted a focit, akkor könnyebben megjegyzed az eredményt. És a göllövéket. Vagy ha a fizikát szereted (amit kétlek, de a példa kedvéért), akkor hamarab megérted, hogy mi a gravitáció vagy a hő, a feketelyuk meg a galaxis.

Vagy ha a kémiát szereted (amit szintén nagyon kétlek), akkor jobban és hamarab megérted, hogy mi a kovalens kötés az ionos litium oxigén kovalens cserebomlási vegyérték kettős kötés molekula. Valahol biztos kell egy vessző vagy pont, de nem tudom, hol. Mindegy, én maradok a focinál, met ha ezeket a csunya szavakat a pabbácsi meghallja, elmondhat velem vagy 10 miatyánkot, s nem bérnalkozhatok.

Szóval már 3 hete itt vagyok s ragyogok. Mint a fekete szurok. Nincs ébresztőóra, nincs csengő s ilyenek. Lazaság van. Oan laza vagyok, hogy esek hátra, mikor megyek. Vagy jövök. Gondolom, ismeritek ezeket az érzéseket. Ha nem, akkor próbáljátok ki. Mert a probaszerecse.

Addig is éjjen a csengő, éjjen a hosszú szünet!

Szókereső: 85 éve született Takács Zsuzsa

Húzd ki a kiemelt szavakat a betűhalmazból a lehetséges nyolc irányban (fel, le, jobbra, balra és átlósan). A megmaradt 8 betűt sorban összeolvasva megkapod a megfejtést: annak a városnak a nevét, ahol Takács Zsuzsa született 1938. november 23-án.

– Hiteles kamaszhangot hallok ki a *Spirálfüzet* verseiből, erőset, mélyen érzőt és gondolkodót, lázadót. Az én kamaszkorom töredékei is feltűntek olvasásakor. Milyenek látja visszatekintve kamaszkori önmagát, és milyenek a mai fiatalokat? Mit rontunk el mi, felnőttek a velük való viszonyban?

– Kamasz **hősnőm mélyen** érző, sokat olvasó, **kritikusan** gondolkodó és mindenféle zsarnokság ellen lázadó lány. Nagyobb dicséretet nem **mondhatott** volna, mint hogy egykori önmagára ismer néhány versben. Mi más **lehetne** az író célja, mint hogy társakra találjon olvasói között? Milyenek látom a mai fiatalokat? Nagy szerencsémre közvetlen **közlemben**, mindössze néhány utcányira tőlem, él, élt három fiatal felnőtt, **egyetemista** unokám, egy lány és két fiú. Lányunokám másfél éve Pesten lakik. Hasonlítanak talán egymásra, de inkább merőben másak. Teli vannak életvággyal, egyenesek, bátrak, és szeretnének javítani a világon, amelyre bizony ráfér a javítás. Hogy mit rontunk el a fiatalokkal való kapcsolatunkban? Sok **mindent**, amit az előző **generációk** is elrontottak

velünk, s **ezzel** lehetővé tesszük, hogy új életet kezdjenek, de immár nélkülünk.

– A kötetben megszólaló versnyelv kapcsán a leváló, alakuló, elidegenedő emberi hang(ok) megformálásának hogyanja, a szövegek művészi erejének titka is sürgető kérdés. A kamaszversekben is felismerni vélem az elnémulás vágyát és a versírás, az önkeresés/önkifejezés mámorának kettősét. Hogyan gondol ma a versre, az életre, az ön mögött álló múltira és a jövőnkre?

– Többször **elmondtam** már, unom is **magam**, hogy csak **addig** szeretnék élni, ameddig írni tudok. Ha úgy érzi, hogy kiolvasható a *Spirálfüzet*ből az elnémulás vágyának és a versírás mámorának kettősége, az biztosan nem a felnőtt vagy idős alkotó helyzetfelismerésének gyümölcse, inkább a kamaszkor merész szembenézése az **emberi** élet törékenységével, **amiben** az elbeszélő hisz is, nem is. A vers mindenkori válaszom volt az **életemre**, vezércsillagom **életem** háborgó tengerén, mondhatni poétikusan és ironikusan.

(Részlet Jakab Villó Hanga Takács Zsuzsával készített interjújából ■ Cimora, 2023. január)

M	K	R	I	T	I	K	U	S	A	N
K	O	T	N	E	D	N	I	M	E	I
Ó	E	N	G	I	D	D	A	B	R	É
I	N	E	D	B	U	T	I	E	M	L
C	T	Y	D	H	D	M	B	Z	E	E
Á	E	L	A	N	A	M	P	Z	T	T
R	H	É	O	E	E	T	S	E	E	E
E	E	M	A	G	A	M	O	L	L	M
N	L	M	Ő	N	S	Ő	H	T	É	T
E	G	Y	E	T	E	M	I	S	T	A
G	N	E	B	M	E	L	E	Z	Ö	K

Az októberi rejtvények megfejtései:

Szókereső
Kormos István
MOSONSZENTMIKLÓSon született
1923. október 28-án.

Skandi:
Kormos István gyerekkönyvei:
A Pincérfrakk utcai cicák
Mese Vackorról, egy pisze
kölyökmackóról
Az égigérő fa
A nyár gyermekei

Izgalmas olvasmányok a hálóban

Takács Zsuzsa versei

		Rádus	Izomban rejlik	Cserni ... (szerb felkelővezér volt)	Tévé	Nem szívesen látott	A bőr vegyjele	... Musk, a világ leggazdagabb embere	Erősen vágyakozó
	2/1					A szumó országa	Csen		
		Postai dolgozó							
	Erdővidék része!	Egyetemi hivatal			Az antenna feltalálója				
	Észak	Gesztikulál			Gramm		Banán-szeletek!		
	Szenvedés	1.					Hálót szó		
Mocsaras				Természetes fényforrás			Rendelő!		
				2/2			... fény (auro-ra borealis)		
	Irodai dolgozó (tréfásan)	Cseh író (Bohumil)	Világrészek! Párosan kihull!	Vonalzó-alak	Erdélyi építész (Károly)	Keszszemek!			
3.				Kézvég!					C
Kaszinóban dolgozik				... Spencer (Piedone)			Üres rés!		
Olasz férfinév				Dara			Befejezetlen, hiányos		
				Előolvasás része!		Rossz minőségű	CS		
				Részben kiadó!		Névelő			
Római egyes		... Leone, afrikai ország					Idegen olaj		
... ovo (eleve)		Színész nő volt (Kiss)					Ásni kezd!		
Kolozsvári Akadémiai Bizottság		... Miklós, Mikszáth-regény			Dátumrag		Bár közepe!		
		Kettőzve Zola-regény			A jód vegyjele		Operában éneklék		
... Ude (Burjátöld fővárosa)				Becézett Melinda		Fürdőszobai kellék			
				Prága része!		Indulatszó			
A kálium vegyjele	Mexikói forradalmár (Emiliano)	Orsó közepe!			Mata ... (híres kémnő)				
					Tekebábuk!				
... poetica, költői hitvallás			Sarjvég!		Lószín		Részben kioktat!		
			Legelő!		Félt!		Sárdarab!		
Ilyen lap is van					Vuk nagybátyja				

Cimbi képtára

KÓNYA ÉVA

Illatszerek festményeken

A virágok királynőjének tekintett rózsá illatát az ókortól a nyugalom és a boldogság forrásának tartották (John William Waterhouse: *A rózsá lelke*, 1903)

Az előkelő ókori római hölgyek szépségápoló szerei közül nem hiányozhattak az illatos olajok (Juan Giménez Martín: *Egy római matróna fésülködőasztala*, 19. század)

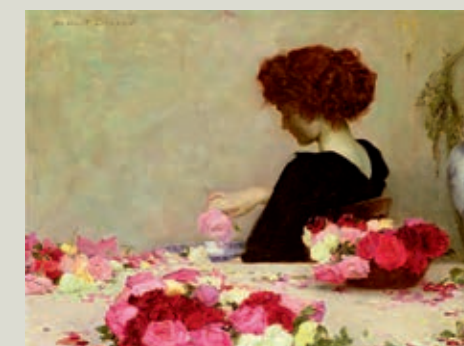
A hagyomány szerint Heliogabalus római császár a napistennek szánt áldozatként tonnányi rózsaszirmot zúdított „gyilkos lakomájának” vendégeire, akik közül sokan halálukat lelték a szíromtengerben (Sir Lawrence Alma-Tadema: *Heliogabalus rózsái*, 1888)

A rózsavíz készítésének fontos mozzanatai a virág napfelkelte előtti szüretelése, átválogatása, majd a mintegy 5 kg szíromból egyetlen grammnyi rózsaoilaj kinyerése (Rudolf Ernst: *A parfümkészítő*, 19. század)

A rózsaszirmokból nyert olaj értéke az ókortól a 19. századig az aranyéval vetekedett (John Collier: *A laboratórium*, 1895)

A 17. századtól a lakások illatosítására használt pot-pourri szárított növényekből (almahéj, citromhéj, virágszirmok, levendula, rozsmaring stb.) álló, fatálakba vagy kis zsákokba töltött illatos keverék (Herbert James Draper: *Pot-pourrit készítő hölgy*, 1897)

RENDELD MEG
MOST A
CIMBORÁT!

Előfizetési díj: **30 lej**
(a 2023–24-es tanévre)

A Cimborá ára nem előfizetőknek:
4 lej / lapszám.

- keresd az iskolai terjesztőnél
- érdeklődj a 0752 062 885-ös telefonszámon
- írd a cimboramail@gmail.com címre

www.cimbora.net